

UiO : **Det juridiske fakultet**

Rekkevidden av partsautonomi i voldgift

Betydningen av internasjonal privatrett

Kandidatnummer: 615

Leveringsfrist: 25.05.2020

Antall ord: 16 458

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Problemstilling.....	1
1.2	Bakgrunn.....	1
1.2.1	Partsautonomiens sterke stilling i voldgift.....	1
1.2.2	Skepsis mot internasjonal privatretts betydning.....	3
1.2.3	Problemstillingens relevans.....	7
1.3	Avgrensning.....	8
1.4	Rettskilder og metode.....	8
1.4.1	Rettskildene i voldgift.....	9
1.4.2	Rettskildene i internasjonal privatrett.....	12
2	PARTSAUTONOMIEN I VOLDGIFT – DET RETTSLIGE UTGANGSPUNKTET OG MULIGE BEGRENSNINGER.....	13
2.1	Domstolskontroll.....	14
2.2	Det rettslige utgangspunktet.....	16
2.3	Mulige begrensninger i partsautonomien.....	20
2.3.1	Manglende rettslig handleevne.....	20
2.3.2	Brudd på <i>ordre public</i>	23
2.3.3	Oppsummert om partsautonomiens begrensninger.....	37
3	VOLDGIFTSRETTENS DILEMMA – OG MULIGE LØSNINGER.....	37
3.1	Internasjonal privatrett som rammeverk.....	38
3.1.1	Lovvalg i internasjonal privatrett – virkninger og begrensninger.....	38
3.1.2	Hva med retten til kontradiksjon?.....	41
3.1.3	Konsekvenser av Cordero-Moss sin teori.....	42
3.2	Etisk grunnlag for anvendelse av internasjonalt preseptoriske regler.....	43
3.2.1	Utgangspunkt: den fundamentale partsautonomi og <i>voie directe</i>	43
3.2.2	Hva med delokaliseringsambisjonen?.....	45
3.2.3	Hvor langt rekker Radicatis teori?.....	46
4	ER DET HENSIKTMESSIG Å GI INTERNASJONAL PRIVATRETT BETYDNING I VOLDGIFT?.....	47
5	OPPSUMMERENDE BETRAKTNINGER.....	49
	KILDER.....	52

1 Innledning

1.1 Problemstilling

I denne avhandlingen vil jeg drøfte rekkevidden av partsautonomien som lovvalgsregel i voldgift, samt den internasjonale privatrettens betydning i den forbindelse.

Utgangspunktet i avhandlingen vil være den sterke stillingen som partsautonomi har i voldgiftsinstituttet som sådan, og den store friheten partene har til å velge loven som skal komme til anvendelse på sakens substans. Jeg vil innledningsvis redegjøre for dette, samt den generelle skepsis som finnes mot internasjonal privatretts betydning i voldgift.

Deretter ønsker jeg å undersøke nærmere hvilke mulige begrensninger som finnes i partsautonomien, og hvorvidt voldgiftsretten alltid må følge partenes lovvalg. Dette vil jeg gjøre med utgangspunkt i de ordinære domstolars muligheter til å utøve kontroll av voldgiftsavgjørelser.

I forlengelsen av en slik drøftelse vil jeg også se nærmere på mulige implikasjoner for voldgiftsretten, *dersom* det faktisk finnes grenser for lovvalgets rekkevidde. Fokus vil da vies til potensielle dilemmaer som kan oppstå for voldgiftsretten i de tilfeller den eventuelt ikke skal følge partenes lovvalg. Et sentralt spørsmål vil være om internasjonal privatrett kan spille en rolle i løsningen på de samme dilemmaene.

1.2 Bakgrunn

Voldgift er en privat form for tvisteløsning og et alternativ til det ordinære domstolsapparatet, som brukes hyppig i kommersielle forhold generelt. Når rettsforholdene og kontraktsforholdene i tillegg er internasjonale, er anvendelsen av voldgift som tvisteløsningsmekanisme svært utbredt.

1.2.1 Partsautonomiens sterke stilling i voldgift

Det er videre på det rene at partsautonomien er så viktig i voldgift at man må kunne anse det som et alminnelig prinsipp i internasjonal rett at partene står fritt til å selv velge loven som

skal anvendes på sakens substans.¹ Alvik diskuterer dette og viser til at partsautonomien og adgangen til lovvalg har en sterkere posisjon i internasjonal kommersiell voldgift enn i tvister som behandles i det ordinære domstolsapparatet. Dette mener han igjen skaper en materiell kontraktsfrihet som er utvidet i rettsforhold når de er underlagt internasjonal voldgift.²

Et av hovedprinsippene i voldgiftsinstituttet er nemlig at voldgiftsretten skal innrette seg etter partenes vilje.³

Dette vises for det første ved at domstolene, som det klare utgangspunkt, må avvise saken dersom tvisten springer ut av en kontrakt med voldgiftsklausul.⁴ Utover dette bestemmer partene selv hvilket land som skal være sete⁵ for voldgiftsretten, hvilke voldgiftsregler som kommer til anvendelse på prosessen og hva som er grensene for voldgiftsrettens myndighet. I tillegg blir også voldgiftdommerne utnevnt av partene selv.⁶

Det finnes videre en adgang til å få voldgiftsdommer anerkjent og tvangsfullbyrdet av domstolene.⁷ Listen av grunnene til å nekte slik anerkjennelse og tvangsfullbyrdelse, er uttømmende og gir ikke grunnlag for å realitetsprøve voldgiftsavgjørelsen. Cordero-Moss viser til at dette gjenspeiler en voldgiftsvennlighet som har «ført til økt entusiasme rundt voldgiftsinstituttets internasjonalitet og autonomi (...)».⁸

I tilknytning til internasjonale kommersielle avtaler har det derfor lenge også pågått en debatt om forholdet mellom voldgift og nasjonale rettssystemer.⁹

¹ Born (2016) s. 251.

² Alvik (2009) s. 47 og 53.

³ Cordero-Moss (2009) s. 368.

⁴ New York-konvensjonen art. II(3); Se også Born (2016) s. 52-53.

⁵ Se Born (2016) s. 111, hvor voldgiftens sete beskrives som stedet for voldgiften («the place of arbitration») eller dens forum. Det presiseres videre av Born at setet for voldgiften er en legal, og ikke geografisk, konstruksjon - i den forstand at det for eksempel er fullt mulig å utføre selve høringene på et annet sted (og i et annet land) enn hvor setet befinner seg.

⁶ UNCITRAL-modelloven art. 11(2); Se også Born (2016) s. 130.

⁷ Denne vil bli nærmere redegjort for i kapittel 2.1.

⁸ Cordero-Moss (2018b) s. 52. Det skal bemerkes at Cordero-Moss her også påpeker at «entusiasme rundt voldgiftsinstituttets internasjonalitet og autonomi» videre kan ha ført til forestillinger som er overdrevne om partsautonomiens stilling og voldgiftens uavhengighet fra nasjonal rett.

⁹ Tetzschner (2012) s. 9.

Det finnes dem som mener at internasjonal kommersiell voldgift som fenomen er helt løsrevet (delokalisert) fra de nasjonale rettssystemene.¹⁰ Etter et slikt syn har voldgift ikke tilknytning til noen spesifikk nasjonal lovgivning, men baseres isteden på generelle prinsipper. Cordero-Moss viser til at en slik delokaliseringsambisjon bygger på tanken om at voldgiftsinstituttet er internasjonalt og således ikke engang har noe forum. Dette innebærer i seg selv at man heller ikke skal tillegge det legale systemet ved voldgiftsetet noen betydning. At voldgiftsetet befinner seg i en viss stat, skaper etter et slikt syn altså ingen forbindelse til det legale systemet til dette landet. Voldgiftsetet er da tvert imot bare ansett for å ha praktisk betydning, eksempelvis i form av fysisk avstand til partenes hjemland, tilgjengelighet og møtefasiliteter.¹¹

Den svært sterke stilingen som partenes vilje har i voldgift, samt den generelle vennligheten som stater viser til voldgiftsinstituttet, skulle kunne skape en forestilling om at voldgiftsretten utelukkende skal forholde seg til partenes lovvalg, og at partsautonomien derfor er uinnskrenket.¹² Jeg vil i min avhandling forsøke å utfordre et slikt syn.

1.2.2 Skepsis mot internasjonal privatretts betydning

Videre har mange stilt spørsmål om hvorvidt internasjonal privatrett har noen relevans i voldgiftssammenheng.¹³ Jeg vil behandle også dette spørsmålet nærmere.

1.2.2.1 Hva er internasjonal privatrett?

Internasjonal privatrett kommer på sin side til anvendelse ved de *ordinære domstoler* når selve rettsforholdet er internasjonalt (i den forstand at dette har tilknytning til flere land), og er reglene til hvert land om lovvalg, jurisdiksjon og anerkjennelse av fremmede dommer på privatrettens område.¹⁴ Etersom hovedtemaet i denne avhandlingen er voldgift, kan det umiddelbart fremstå som et sidespor å vie oppmerksomhet til anvendelsen av internasjonal privatrett ved de ordinære domstoler. Jeg mener imidlertid at det forutsettes en forståelse av sistnevnte for å kunne vurdere både partsautonomiens rekkevidde i voldgift og internasjonal

¹⁰ Blessing (1997) s. 39-65; Se også Cordero-Moss (2014) s. 219.

¹¹ Cordero-Moss (2014) s. 219.

¹² Cordero-Moss (2018b) s. 52.

¹³ Se f.eks. Blessing (1997) s. 51-54; Se også Cordero-Moss (2018b) s. 60, som riktignok selv mener internasjonal privatrett har betydning i voldgift.

¹⁴ Cordero-Moss (2013) s. 20.

privatretts betydning i den sammenhengen. En kort presentasjon av den internasjonale privatretten hører derfor naturlig med som en del av bakgrunnen for avhandlingens problemstilling.

Utgangspunktet for den internasjonale privatretten er at en kontrakt med en internasjonal karakter som bringes inn for de ordinære domstoler, potensielt vil kunne være underlagt rettsystemene til flere land. Det er videre på det rene at regler i ulike land kan resultere i forskjellige utfall. Et spørsmål av stor betydning for partenes rettsforhold, blir derfor hvilket lands rett som kommer til anvendelse.¹⁵

Retten som kommer til anvendelse på slike internasjonale rettsforhold mellom partene, kalles bakgrunnsretten. Denne utpekes av lovvalgsreglene under den internasjonale privatretten til den domstolen som har jurisdiksjon i det aktuelle tilfellet. Har norske domstoler jurisdiksjon, er det med andre ord de norske lovvalgsreglene som utpeker bakgrunnsretten.¹⁶

Lovvalgsreglene i den internasjonale privatretten gjelder på hvert sitt rettsområde. Disse base- res på såkalte tilknytningsfaktorer, og utpeker i hvilket land rettsforholdet skal anses å være lokalisert. Det er retten i dette landet som da utgjør bakgrunnsretten på det rettsområdet som er aktuelt.¹⁷

Innenfor norsk internasjonal privatrett er *partsautonomi* tilknytningsfaktoren innen kontraktsrett. Partsautonomi innebærer i denne sammenhengen at partene selv bestemmer hvilken rett som skal regulere avtalens kontraktsrettslige spørsmål.¹⁸ For å drøfte internasjonal privatretts mulige betydning i voldgift, vil forholdet mellom partsautonomiens rekkevidde i voldgift og den internasjonale privatretten kunne være sentralt. Jeg kommer tilbake til dette senere i avhandlingen.¹⁹

¹⁵ Cordero-Moss (2018a) s. 29; Roald (2012) s. 1.

¹⁶ Cordero-Moss (2013) s. 52-55; Cordero-Moss (2018a) s. 30; Roald (2012) s. 1-2.

¹⁷ Cordero-Moss (2018a) s. 29-30.

¹⁸ Cordero-Moss (2013) s. 204, hvor hun også viser til at dette videre er stadfestet i kjøpslovvalgsloven § 3 og forsikringslovvalgsloven 9a, samt forutsatt i agenturloven § 3, forbrukerkjøpsloven § 3, finansavtaleloven §§ 2 og 3, angrerettloven § 5 og avtaleloven § 37; Se også Cordero-Moss (2018a) s. 30.

¹⁹ Se spesielt kapittel 3.1.1.

1.2.2.2 *Forholdet mellom nasjonal lovgivning og voldgift, og den internasjonale privatrettens posisjon*

Hvorvidt den internasjonale privatretten har betydning i voldgift, synes å ha en klar side til spørsmålet om hvorvidt det er *hensiktsmessig* at den skal spille en rolle. Et argument som har blitt fremsatt mot å gi internasjonal privatrett relevans i voldgift, har vært at denne er for formell og komplisert, og at den vil kunne føre til resultater som partene ikke har forventet.²⁰ I en internasjonal kontekst kan forskjellene mellom nasjonale lovverk, herunder hvert lands internasjonale privatrett, være store. Dette kan i seg selv skape usikkerhet og uforutsigbarhet hos partene. Noe av formålet med voldgiftsinstituttet som sådan, må videre nettopp kunne sies å være å øke forutsigbarheten.²¹ At partenes lovvalg skal respekteres av voldgiftsretten (uten at det forutsettes at dette er forankret i den internasjonale privatretten), kan derfor synes å harmonisere med dette.

Skepsisen mot den internasjonale privatretts betydning gjenspeiles også til dels i ulik nasjonal lovgivning, samt i internasjonale regelsett om voldgiftsrettens lovvalg.

Av interesse i denne sammenhengen er spesielt tilfeller der partene ikke har gjort et eksplisitt valg av de rettsregler som skal anvendes på de materielle tvistesporsmål saken gjelder, men begrenset seg (for eksempel gjennom valg av voldgiftsinstitusjon) til å velge selve voldgiftsreglene, som igjen – avhengig av hvilke voldgiftsregler det er snakk om – omfatter ulike regler om lovvalg.²² Dette kan anses som et indirekte lovvalg, som voldgiftsretten i utgangspunktet skal forholde seg lojal til. Slike tilfeller reguleres imidlertid også av nasjonal lovgivning.

Rettsregelen i Norge følger av voldgiftsloven. Etter denne skal voldgiftsretten da, altså i fravær av partenes valg av rettsregler, anvende *norske* lovvalgsregler.²³ Voldgiftsretten kan her altså ikke anse seg som løsrevet fra den norske internasjonale privatretten.

Tilnærmingen som voldgiftsretter og domstoler rundt omkring i verden har hatt til lovvalg når partene selv ikke har foretatt dette, har imidlertid generelt sett lite uniform ut.²⁴ Den norske

²⁰ Blessing (1997) s. 51-53; Cordero-Moss (2016) s. 313, som riktignok ikke selv forfekter dette.

²¹ Born (2016) s. 239.

²² Se side 11.

²³ Voldgiftsloven § 31 annet ledd.

²⁴ Born (2016) s. 242-243.

lovgivningen skiller seg derfor her fra lovgivningen i mange andre nasjoner, og er ikke nødvendigvis i tråd med tendensen i annen moderne lovgivning.²⁵

I mye nasjonal lovgivning for voldgift er lovvalget til og med eksplisitt løsrevet fra det spesifikke lands lovvalgsregler.²⁶ Dette innebærer gjerne at voldgiftsretten er ubundet av lovvalgsreglene i setet, og heller skal identifisere den lovvalgsregel som er «mest passende». Eksempelvis har UNCITRAL-modelloven en slik løsning.²⁷ Det må vel å merke presiseres at heller ikke slik lovgivning kan anses å innebære at man forlater den internasjonale privatretten, all den tid det fortsatt skal anvendes «lovvalgsregler». UNCITRAL-modelloven viser derfor at delokalisering av voldgift kan føre til at voldgiftsretten ikke er forpliktet til å anvende *voldgiftsetets* internasjonale privatrett, men at internasjonal privatrett i seg selv fortsatt kan anvendes. Delokaliseringsambisjonen i voldgift innebærer derfor ikke nødvendigvis en ambisjon om å utelukke betydningen av internasjonal privatrett.²⁸

Andre og mer progressive varianter går imidlertid enda lenger, og løsriver voldgift fullt ut fra den internasjonale privatretten.

En tidligere versjon av dagens *ICC Rules of Arbitration* ble ansett som banebrytende i 1998 når dette regelsettet i 1998 fjernet alle henvisninger til internasjonal privatrett.²⁹ Dersom partene ikke selv har gjort et lovvalg, kan voldgiftsretten etter disse nemlig fritt velge reglene som skal komme til anvendelse, og da uten først å måtte anvende lovvalgsregler. Regelen finnes fortsatt i dag. Når partene velger voldgift som tvisteløsningsmekanisme under *ICC Rules of Arbitration*, samtykker de altså samtidig til at voldgiftsretten ikke er forpliktet til å anvende internasjonal privatrett.³⁰ Andre voldgiftsregler har fulgt i samme spor. Etter *LCIA Arbitration Rules*³¹ og *SCC Arbitration Rules*³², samt *UNCITRAL Arbitration Rules*³³, kan vold-

²⁵ Alvik (2009) s. 46-47 og 50.

²⁶ Alvik (2009) s. 50-51.

²⁷ UNCITRAL-modelloven art. 28(2).

²⁸ Personlig kommunikasjon med Giuditta Cordero-Moss, professor ved det juridiske fakultet på Universitet i Oslo, 21.april 2020.

²⁹ Cordero-Moss (2016) s. 313; Derains & Schwartz (2005) s. 233-234, hvor det henvises til en 1998-versjon av dagens *ICC Rules of Arbitration 2017*, og nærmere bestemt det som den gang var art. 17(1).

³⁰ *ICC Rules of Arbitration 2017* art. 21, som er den aktuelle bestemmelsen i nåværende versjon av regelsettet.

³¹ *LCIA Arbitration Rules (2014)* art. 22(3); Se også Cordero-Moss (2016) s. 313.

giftsretten, i fravær av partenes lovvalg, gå til direkte anvendelse av den materielle loven som den finner mest passende på sakens substans, uten å først gå veien om lovvalgsregler. Det samme finner man i diverse nasjonal voldgiftslovgivning, eksempelvis i Frankrike³⁴ og Nederland³⁵.

At voldgiftsretten – når partene selv ikke har foretatt et lovvalg – kan velge gjeldende rett direkte, uten å måtte gå via lovvalgsreglene i den internasjonale privatretten, gir grunnlag for såkalt *voie directe*.³⁶

Som det her fremgår, er den internasjonale privatrettens posisjon i voldgift, i beste fall, om- diskutert og usikker. Jeg vil i min avhandling forsøke å avklare nærmere om den faktisk spiller en rolle, samt i hvilken sammenheng den muligens *kan* gjøre det. Jeg ønsker også å få belyst hvorvidt det i seg selv er hensiktsmessig å gi internasjonal privatrett betydning i voldgift.

1.2.3 Problemstillingens relevans

En presisering av partsautonomien som lovvalgsregel i voldgift og av den internasjonale privatrettens betydning, må kunne anses relevant av flere grunner. Behovet for økt klarhet og forutsigbarhet fremstår imidlertid kanskje som den mest åpenbare.

For det første er det på det rene at voldgift brukes spesielt mye i *internasjonale* kommersielle forhold. Dette i seg selv gjør at det er spesielt viktig å bringe klarhet i hvilken rolle den internasjonale privatretten kan spille i dens sammenheng.

Økt bevissthet rundt internasjonal privatrett kan muligens også, som Cordero-Moss påpeker, spare de kommersielle partene for store kostnader og negative overraskelser.³⁷

³² SCC Arbitration Rules 2017 art. 27(1); Se også Cordero-Moss (2016) s. 313, hvor det henvises til tilsvarende regel i SCC Arbitration Rules 2010 art. 22(1).

³³ UNCITRAL Arbitration Rules (as adopted in 2013) art. 35(1); Se også Cordero-Moss (2016) s. 313.

³⁴ The 2011 French Arbitration Law art. 1511; Se også Born (2016) s. 243.

³⁵ The Dutch Arbitration Act art. 1054(2); Se også Born (2016) s. 243.

³⁶ Cordero-Moss (2016) s. 313.

³⁷ Cordero-Moss (2009) s. 361.

Selv om Alvik fremhever partsautonomiens sterke stilling i voldgift, utelukker han imidlertid ikke at den kan ha sine grenser, og bemerker videre at rekkevidden av partenes lovvalg ikke er fastslått med sikkerhet.³⁸ Det kan argumenteres for at det er viktig å kartlegge nettopp disse grensene for partsautonomiens og voldgiftsdommens virkninger, også for at kontraktene – herunder klausuler om lovvalg - som partene inngår, i det hele tatt skal kunne håndheves.³⁹

1.3 Avgrensning

Det er verdt å presisere at lovvalg foretas på mange nivåer i voldgift. Det kan dreie seg om valg av 1) loven som skal anvendes på selve voldgiftsavtalen, i dens tolkning og i vurderingen av dens validitet og eksistens, 2) loven som skal regulere voldgiftsprosessen, og 3) loven som kommer til anvendelse på de materielle tvistes spørsmål som saken gjelder.⁴⁰

Denne avhandlingen vil være begrenset til å utelukkende omhandle sistnevnte form for lovvalg.

Videre er avhandlingen begrenset til å omhandle internasjonal kommersiell voldgift mellom private parter, og er følgelig avgrenset mot voldgift der forholdet er internrettslig, eller der partene er investor mot stat, eller stat mot stat.

1.4 Rettskilder og metode

Avhandlingen er skrevet ut fra et norsk-rettslig perspektiv, men ikke begrenset til dette. Med dette menes at jeg ønsker å drøfte partsautonomiens rekkevidde og internasjonal privatretts betydning i internasjonal kommersiell voldgift som sådan, men da gjennom å ta utgangspunkt i norsk rett.

Jeg vil i det følgende redegjøre for hvilke rettskilder jeg vil se hen til i min avhandling, samt hvordan jeg vil tre frem for å drøfte problemstillingen. Ettersom avhandlingen i stor grad handler om forholdet mellom voldgift og internasjonal privatrett, og begge disse rettsområder har sine rettskildemessige særtrekk, finner jeg det hensiktsmessig i dette kapitlet å presentere dem separat.

³⁸ Alvik (2009) s. 44; Se også Cordero-Moss (2009) s. 361.

³⁹ Cordero-Moss (2009) s. 373.

⁴⁰ Born (2016) s. 239-240.

1.4.1 Rettskildene i voldgift

Utgangspunktet i min drøftelse av partsautonomiens rekkevidde i voldgift, vil være reguleringene om dette i norsk voldgiftslovning, nærmere bestemt lov om voldgift 14. mai 2004 nr. 25 (voldgiftsloven).

1.4.1.1 *Voldgiftsloven*

Voldgiftsloven trådte i kraft 1.juni 2005. Denne var et resultat av arbeidet til Tvistemålsutvalget, som hadde blitt opprettet i 1999 med det formål å foreta en gjennomgang av sivilprosessen. Dette utvalget fremmet forslag om både ny tvistelov⁴¹ og voldgiftslov⁴². Samtidig som at voldgiftsloven trådte i kraft, ble kapittel 32 om voldgift i tvistemålsloven opphevet.

Justisdepartementets lovforslag⁴³ bygget på forslaget til Tvistemålsutvalget.

Voldgiftsloven har videre en internasjonal bakgrunn. Jeg vil i det følgende forklare hvorfor, samt presentere internasjonale rettskilder som er relevante for dens tolkning. Disse rettskildene er av stor betydning for denne avhandlingens tema og problemstilling. Dette skyldes deres internasjonale høye status, sett i lys av voldgiftslovens formål.

1.4.1.2 *UNCITRAL-modelloven*

Det ovennevnte lovforslaget til Tvistemålsutvalget var for det første i stor utstrekning basert på UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (UNCITRAL-modelloven).⁴⁴ Denne ble ferdigstilt i 1985 (og senere revidert i 2006).

UNCITRAL-modelloven var et resultat av arbeidet til United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), som ble stiftet i 1966 av FN med formål om å fremme harmonisering innenfor den internasjonale handel.⁴⁵ En resolusjon ble så fattet av FN i 1985, hvis anbefaling var at statene skulle se hen til og hensynta UNCITRAL-modelloven når nasjonal lovgivning om internasjonal voldgift utarbeides. Etter dette har den i stor utstrekning påvirket voldgiftsreglene i en rekke land og må anses for å representere et gjennombrudd når

⁴¹ NOU 2001: 32, bind A og NOU 2001: 32, bind B.

⁴² NOU 2001: 33.

⁴³ Ot.prp. nr. 27 (2003-2004).

⁴⁴ Berg (2006) s. 33-34; Cordero-Moss (2018b) s. 51.

⁴⁵ Berg (2006) s. 34; NOU 2001: 33 s. 45.

det kommer til å oppnå rettsenhet innen internasjonal voldgift.⁴⁶ Mange land – herunder Norge - har nemlig tillagt loven betydelig vekt når deres nasjonale lovgivning har blitt revidert og utformet, selv om den ikke overalt nødvendigvis har blitt implementert i sin helhet.⁴⁷

1.4.1.3 *New York-konvensjonen*

UNCITRAL-modelloven er igjen delvis basert på Overenskomst om anerkjennelse og tvangsfullbyrdelse av utenlandske voldgiftsdommer (New York-konvensjonen).⁴⁸

New York-konvensjonens bestemmelser fokuserer i hovedsak på anerkjennelse av voldgiftsavtaler og anerkjennelse og tvangsfullbyrdelse av voldgiftsdommer. Utover dette gir den ikke et omfattende, detaljert eller fullstendig rammeverk for internasjonal voldgift (som ovennevnte UNCITRAL-modelloven derimot i stor grad gjør).⁴⁹ New York-konvensjonen har imidlertid skapt internasjonal ensartethet, idet den enhetlig regulerer sider ved voldgift som er svært viktige.⁵⁰ Konvensjonen er ratifisert av mer enn 150 stater, deriblant Norge.⁵¹ Det er videre på det rene at voldgiftsloven implementerer konvensjonen.⁵² Dette fremgår av lovens forarbeider, hvor det fremheves at dens regler skal tilpasses de mest relevante konvensjonene om internasjonal voldgift, og da særlig de konvensjoner som Norge har tiltrådt.⁵³

1.4.1.4 *Tilnærmingen*

Jeg vil i min avhandling i stor grad se hen til UNCITRAL-modelloven og New York-konvensjonen når voldgiftsloven skal tolkes i drøftelsen av partsautonomiens rekkevidde i voldgift. Når jeg videre tolker relevante bestemmelser i både UNCITRAL-modelloven og New York-konvensjonen i seg selv, er ett av formålene at denne skal være autonom. Dette innebærer en tolkning i henhold til disse regelverkens internasjonale karakter, og uten at den enkelte nasjonale rett da blir hensyntatt.⁵⁴

⁴⁶ Berg (2006) s. 35.

⁴⁷ Se Status: UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006 (https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration/status).

⁴⁸ Cordero-Moss (2018b) s. 54.

⁴⁹ Born (2016) s. 18.

⁵⁰ Born (2016) s. 18; Cordero-Moss (2015) s. 1.

⁵¹ Se List of Contracting States (<http://www.newyorkconvention.org/list+of+contracting+states>).

⁵² Se Cordero-Moss (2015) s. 1; Cordero-Moss (2018b) s. 51.

⁵³ NOU 2001: 33 s. 48; Ot.prp. nr. 27 (2003-2004) s. 26-27.

⁵⁴ Cordero-Moss (2007) s. 690.

Å legge såpass stor vekt på de ovennevnte to internasjonale kilder, er hensiktsmessig først og fremst fordi voldgiftsloven altså er en direkte implementering av disse. I tillegg tilsier også voldgiftslovens internasjonale bakgrunn i seg selv at det finnes en målsetning i den om harmonisering.⁵⁵ Jeg vil derfor tilstrebe å i stor grad bygge min drøftelse på relevant internasjonal rettspraksis, voldgiftspraksis og juridisk litteratur om nettopp disse to internasjonale regelverkene.

Andre kilder er også relevante i min avhandling. Det vil for det første gjøres noen henvisninger til voldgiftslovgivning i andre modellovland. Dette gjøres ikke for å gi mening til verken UNCITRAL-modelloven eller New York-konvensjonen. Når jeg ser hen til utenlandsk lovgivning, er det snarere for å gjøre bildet av partsautonomien i internasjonal kommersiell voldgift, innenfor avhandlingens tema og problemstilling, så fullstendig som mulig. Videre, og desto viktigere, kan en viss sammenligning av ulike utenlandsk nasjonal lovgivning (om lovvalg når partene ikke selv har foretatt dette) være hensiktsmessig for å kartlegge rollen til den internasjonale privatretten i voldgift.

Såkalte voldgiftsregler er relevante for min avhandling av samme grunner som den utenlandske nasjonale lovgivningen. Voldgiftsregler er regler som må anses å være en utvidelse av selve voldgiftsavtalen. Dersom partene har valgt en voldgiftsinstitusjon, vil da den aktuelle institusjonens voldgiftsregler komme til anvendelse.⁵⁶ Dersom partene ikke har valgt en voldgiftsinstitusjon, men isteden såkalt ad hoc voldgift, vil de videre kunne fastsette egne voldgiftsregler, eller eventuelt anvende de såkalte *UNCITRAL Arbitration Rules*⁵⁷. Selv om voldgiftsregler, enten de er institusjonelle eller ad hoc, befinner seg på et lavere reguleringsnivå enn lover og konvensjoner, er de av stor betydning i voldgift som sådan. Voldgiftslovgivningen generelt gir nemlig i stor utstrekning voldgiftsavtalen og voldgiftsreglene som måtte komme i dens forlengelse, forrang.⁵⁸ Dette i seg selv kan også illustrere utgangspunktet i min avhandling, nemlig at partenes valgtrett er svært utstrakt.

⁵⁵ Berg (2006) s. 35-36; Cordero-Moss (2018c) s. 28; Ot.prp. nr. 27 (2003-2004) s. 24-27.

⁵⁶ Born (2016) s. 28-32, hvor voldgiftsinstitusjoner eksemplifiseres med blant annet 1) the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce (SCC), 2) Singapore International Arbitral Center, 3) London Court of International Arbitration, 4) American Arbitration Association and International Centre for Dispute Resolution, 5) Permanent Court of Arbitration og 6) the International Chamber of Commerce (ICC).

⁵⁷ Disse ble utarbeidet av UNCITRAL i 1976, og senere revidert i 2010 og 2013, se UNCITRAL Arbitration Rules (<https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/contractualtexts/arbitration>).

⁵⁸ Cordero-Moss (2016) s. 293-294.

1.4.2 Rettskildene i internasjonal privatrett

Min avhandling legger videre opp til en drøftelse av internasjonal privatretts betydning i voldgift. Det er derfor hensiktsmessig med en kort gjennomgang av rettskildesituasjonen også på dette feltet, der den er av relevans for avhandlingens problemstilling.

I norsk rett er lovvalg kodifisert i kjøpslovvalgsloven. Denne implementerer Konvensjon om den lov som skal gjelde for kjøp av løsøre når kjøpet har internasjonal karakter⁵⁹. Sistnevnte er basert på tilsvarende prinsipper som den europeiske internasjonale privatretten er bygd på. Kjøpslovvalgsloven var under en lang tid også den eneste kodifisering av lovvalg som fantes i Norge.⁶⁰ Norge har gjennom EØS-avtalen implementert enkeltstående lovvalgsregler, hvorav forsikringslovvalgsloven, agenturloven § 3, sjøloven og en del forbrukerlover er de viktigste.

Utover dette er lovvalg på andre forretningsjuridiske områder i stor grad ulovfestet.⁶¹

Etter hvert har det i tillegg kommet en del EØS-relevante direktiver som inneholder lovvalgsregler. Dette er regler fra lovvalgssystemet i EU, hvor Europa-Parlamentets og Rådets forordning om lovvalgsregler for kontraktlige forpliktelse (Roma I-forordningen)⁶² regulerer lovvalg for kontrakt.⁶³

Sistnevnte forordning er ikke bindende for Norge, men mye tilsier at den skal hensyntas i stor grad. Cordero-Moss redegjør for nettopp dette. Hun viser til at både hensynet til rettsenhet på europeisk nivå og intern konsistens med norske regler som implementerer europeisk internasjonal privatrett, trekker i retning av at man skal hensynte EU-retten.⁶⁴ Hun påpeker videre at formålet om harmonisering med sistnevnte finnes nedfelt i Konvensjon om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker (Luganokonvensjonen).⁶⁵ Denne skal tolkes slik at den er i overensstemmelse med Europa-Parlamentets og Rådets forordning af 12.december om retternes kompetence og om anerkendelse og fuld-

⁵⁹ Haag-konvensjonen 1955.

⁶⁰ Cordero-Moss (2018c) s. 26.

⁶¹ Cordero-Moss (2018c) s. 26.

⁶² For 593/2008/EF.

⁶³ Cordero-Moss (2018c) s. 26.

⁶⁴ Cordero-Moss (2013) s. 25-51; Cordero-Moss (2018c) s. 27.

⁶⁵ Cordero-Moss (2018c) s. 27; Luganokonvensjonen protokoll 2 om ensartet tolkning.

byrdelse av retsavgørelser på det civil- og handelsretlige område (Brussel I-forordningen)⁶⁶. For bestemmelsene i lov om mekling i sivile tvister⁶⁷, som ble skrevet etter mønster av Luganokonvensjonen, anses dette å ha betydning.⁶⁸ Videre er det uttrykt i Høyesterett at EUs internasjonale privatrett skal vektlegges i norsk rett også når man ikke befinner seg på anvendelsesområdet til Luganokonvensjonen.⁶⁹ Justisdepartementet har også gitt uttrykk for dette i forarbeidene til en rekke lover, eksempelvis forsikringslovvalgsloven, arbeidsmiljøloven, forbrukerkjøpsloven og lov om finansiell sikkerhetsstillelse.⁷⁰

Det må følgelig være forsvarlig å legge til grunn at EU-internasjonalt privatrett er av stor betydning også i norsk rett.

Jeg vil derfor i det følgende, når internasjonal privatrett behandles, i stor grad se hen til EU-rettslige kilder generelt, og (ettersom avhandlingen har et kontraktsrettslig fokus) Roma I-forordningen spesielt. Disse rettskildene er i denne avhandlingen vel å merke først og fremst relevant for å forstå virkningene og begrensningene til partsautonomien også i internasjonal-privatrettslig sammenheng. En slik forståelse kan være viktig for å vurdere rekkevidden av partsautonomien i voldgift, samt den internasjonale privatrettens mulige betydning i den forbindelse.⁷¹

2 Partsautonomien i voldgift – det rettslige utgangspunktet og mulige begrensninger

For å kunne drøfte avhandlingens problemstilling på en best mulig måte, finner jeg det nå hensiktsmessig å først redegjøre kort for domstolenes muligheter til å utøve kontroll av voldgiftsdommene, som ble nevnt innledningsvis.⁷² Jeg ønsker å redegjøre for hvorfor regule-

⁶⁶ For 1215/2012/EU; Se også Cordero-Moss (2018c) s. 27.

⁶⁷ Tvisteloven.

⁶⁸ NOU 2001: 32, bind B, s. 692; Se også Cordero-Moss (2018c) s. 27.

⁶⁹ Rt. 2009 s. 1537 (Bokhandlerdommen), i avs. 34; Rt. 2011 s. 531 (Krigsforbryterdommen), i avs. 46; HR-2016-1251-A, i avs. 27; Se også Cordero-Moss (2018c) s. 27.

⁷⁰ Ot.prp. nr. 72 (1991-1992) (forsikringslovvalgsloven) pkt. 5.1; Ot.prp. nr. 13 (1999-2000) (arbeidsmiljøloven) s. 15; Ot.prp. nr. 44 (2001-2002) (forbrukerkjøpsloven) pkt. 3.19.2.7.2; Ot.prp. nr. 22 (2003-2004) (finansiell sikkerhetsstillelse) pkt. 13; Se også Cordero-Moss (2018c) s. 27.

⁷¹ Se kapittel 3.1.

⁷² Se side 2.

ringen av nettopp denne domstolskontrollen utgjør et viktig rammeverk for den videre drøftelsen.

2.1 Domstolskontroll

Domstolskontroll med voldgiftsdommer er regulert i voldgiftsloven, UNCITRAL-modelloven og New York-konvensjonen.

Domstolskontrollen kan resultere i at en voldgiftsdom enten tilsidesettes som ugyldig eller nektes tvangsfullbyrdet.

Hva gjelder sistnevnte, kan tilfeller nemlig oppstå der den tapende part ikke fullbyrder voldgiftsavgjørelsen frivillig. Da må den vinnende part i så fall begjære tvangsfullbyrdelse av voldgiftsavgjørelsen ved domstolen i det land hvor den tapende part har aktiva. I visse tilfeller vil den aktuelle domstolen da kunne nekte tvangsfullbyrdelse, og således utøve en viss kontroll av avgjørelsen.⁷³ Nektelse av tvangsfullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser i Norge reguleres i voldgiftsloven § 46. Disse bestemmelser bygger igjen på UNCITRAL-modelloven artikkel 36 og New York-konvensjonen artikkel V.

Ugyldighetssøksmål må på sin side anlegges av den tapende part i det land hvor voldgiftsretten hadde sitt sete.⁷⁴ Slike ugyldighetssøksmål for voldgiftsdommer avsagt i Norge, reguleres i voldgiftsloven §§ 42-44, som igjen er en gjengivelse av UNCITRAL-modelloven artikkel 34. Ugyldighetssøksmålene reguleres derimot ikke direkte i en konvensjon. Dette er overlatt til den nasjonale lovgivningen. Denne er på sin side imidlertid i stor grad harmonisert på grunn av UNCITRAL-modelloven.⁷⁵ Grunnlaget for ugyldighet etter denne, samsvarer videre langt på vei med grunnene for nektelse av tvangsfullbyrdelse som er oppstilt i New York-konvensjonens artikkel V. Dette har sammenheng med UNCITRALs harmoniseringsmålsetting når det kommer til vilkårene for ugyldighet og nektelse av tvangsfullbyrdelse. Derfor ble New York-konvensjonens (uttømmende) liste over vilkår for å nekte tvangsfullbyrdelse, også brukt som vilkår for ugyldighet.⁷⁶

⁷³ Cordero-Moss (2013) s. 58-59.

⁷⁴ Cordero-Moss (2013) s. 58-59.

⁷⁵ Se kapittel 1.4.1.2 om harmoniseringsmålsettingen til UNCITRAL-modelloven.

⁷⁶ Cordero-Moss (2013) s. 59; Cordero-Moss (2017) s. 320.

Cordero-Moss påpeker i forlengelsen av dette at man, «med det forbehold at ugyldighetsvilkår (...) kan variere fra land til land hvis ikke UNCITRAL-modelloven er benyttet som mønster»⁷⁷, derfor kan anse vilkårene som New York-konvensjonen oppstiller for nektelse av tvangsfullbyrdelse, som smertegrenser for rettssystemene. Innenfor disse grensene vil etter hennes syn voldgift muliggjøre full kontraktsfrihet.⁷⁸

Hva gjelder den nevnte domstolskontrollen av voldgiftsavgjørelser, innebærer denne for øvrig å sikre at fundamentale prinsipper, både prosessuelle og materielle, blir respektert, samt å hindre at voldgift finner sted uten alle parter samtykke. Kontrollen innebærer derfor *ikke* en ankemulighet der saken blir gjenstand for en realitetsprøving.⁷⁹

Dette betyr – innenfor ovennevnte rammer - at feil anvendelse av regler, og anvendelse av feil regler, ikke i seg selv vil påvirke en avgjørelses rettskraft og tvangskraft.⁸⁰ Det er videre på det rene at vilkårene som oppstilles for tilsidesettelse eller nektelse av tvangsfullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser, i seg selv skal tolkes restriktivt.⁸¹ Jeg vil komme tilbake til dette senere i avhandlingen, når partsautonomiens mulige grenser drøftes.⁸²

Ved *overskridelse* av grensene som Cordero-Moss viser til, risikerer man derimot at en voldgiftsavgjørelse tilsidesettes som ugyldig eller nektes tvangsfullbyrdet.⁸³ Hun påpeker også at noen av de ovennevnte grenser er spesielt relevante «innenfor rammene av spørsmålet om lovvalg og voldgift»⁸⁴. Jeg vil i det følgende derfor komme tilbake til nettopp disse spesielt relevante grenser, i drøftelsen av partsautonomiens rekkevidde i voldgift, og for å illustrere hvilke dilemmaer voldgiftsretten potensielt står overfor når de kommer til anvendelse.

⁷⁷ Cordero-Moss (2013) s. 59.

⁷⁸ Cordero-Moss (2013) s. 59.

⁷⁹ Cordero-Moss (2017) s. 321.

⁸⁰ Cordero-Moss (2017) s. 320.

⁸¹ Cordero-Moss (2016) s. 300.

⁸² Se kapittel 2.3.

⁸³ Cordero-Moss (2013) s. 59.

⁸⁴ Cordero-Moss (2013) s. 59.

2.2 Det rettslige utgangspunktet

Etter ordlyden i den norske voldgiftsloven skal voldgiftsretten «anvende de rettsregler som partene har valgt for de materielle tvistespørsmål saken gjelder».⁸⁵

Etter ordlyden er det altså her partsautonomi som gjelder som lovvalgsregel. Det er partene som bestemmer hvilke rettsregler som skal anvendes på sakens substans. «Rettsregler» kan her i tillegg forstås som noe enda videre enn en nasjonal «lov», og kan potensielt også omfatte transnasjonale kilder, såkalt *New Lex Mercatoria*.⁸⁶ I så henseende synes partenes valgmuligheter å strekke seg også lenger enn hva den internasjonale privatretten åpner for.⁸⁷

Hva gjelder UNCITRAL-modelloven, regulerer denne lovvalget for sakens materielle substans direkte. Etter loven skal voldgiftsretten avgjøre tvisten «in accordance with such rules of law as are chosen by the parties as applicable to the substance of the dispute»⁸⁸. Dette må anses å tilsvare den ovennevnte regelen i voldgiftsloven.

Også i mer eller mindre alle andre velutviklede nasjonale rettssystemer er det en presumsjon for at partenes lovvalg for sakens materielle substans, er gyldig og skal legges til grunn. Eksempler er fransk og nederlandsk voldgiftslovgivning.⁸⁹

Anerkjennelsen av partsautonomien er videre like fremtredende i institusjonelle voldgiftsregler. Etter *ICC Rules of Arbitration 2017* heter det eksempelvis at «the parties shall be free to determine the rules of law to be applied by the Arbitral Tribunal to the merits of the dispute»⁹⁰. Dette tilsvarer reglene i de fleste andre voldgiftsinstitusjoner.⁹¹ Det samme gjelder ved ad hoc-voldgift, om *UNCITRAL Arbitration Rules* der kommer til anvendelse. Etter

⁸⁵ Voldgiftsloven § 31 første ledd.

⁸⁶ Eksempelvis UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016; Cordero-Moss (2019).

⁸⁷ For 593/2008/EF art. 3(1), hvoretter avalen er underlagt «den lov» (altså ikke «rettsregler») som er avtalt mellom partene; Cordero-Moss (2019).

⁸⁸ UNCITRAL-modelloven art. 28(1).

⁸⁹ The Dutch Arbitration Act art. 1054(2); The 2011 French Arbitration Law art. 1511; Se også Born (2014) s. 2622; Born (2016) s. 252.

⁹⁰ ICC Rules of Arbitration 2017 art. 21(1); Se også Born (2016) s. 253, hvor det henvises til en tidligere versjon av regelsettet.

⁹¹ Born (2016) s. 253.

sistnevnte «the arbitral shall apply the rules of law designated by the parties as applicable to the substance of the dispute»⁹².

Større internasjonale konvensjoner anerkjenner også partsautonomien når det kommer til partenes lovvalg.

I *European Convention* understrekes at «the parties shall be free to determine, by agreement, the law to be applied by the arbitrators to the substance of the dispute»⁹³.

New York-konvensjonen er ikke like direkte, men det fremgår likevel svært tydelig også i denne at voldgift etter konvensjonen har en betydelig selvstendighet i forhold til nasjonale lovverk. Statene som har sluttet seg til konvensjonen, skal for det første anerkjenne en voldgiftsavtale og tvangsfullbyrde en voldgiftsdom uten å foreta en realitetsprøving, herunder av voldgiftsrettens lovvalg.⁹⁴ Etter konvensjonen anerkjennes videre også partenes rett til å velge loven som regulerer selve voldgiftsavtalen, samt loven som regulerer voldgiftsprosessen.⁹⁵

Mest relevant i New York-konvensjonen innenfor rammene av denne avhandlingen, er likevel dens ovennevnte regulering av domstolskontroll.⁹⁶ Etter denne er ett av kriteriene for nektelse av tvangsfullbyrdelse av voldgiftsdommer, at voldgiftsretten har gått utover sitt verv.⁹⁷ Tilsvarende regel finnes både i voldgiftsloven og UNCITRAL-modelloven, og i disse også som kriterium for tilsidesettelse av voldgiftsdommen som ugyldig.⁹⁸

⁹² UNCITRAL Arbitration Rules (as adopted in 2013) art. 35(1); Se også Born (2016) s. 253.

⁹³ European Convention art. VII(1). Konvensjonen er vel å merke i ikke tiltrådt av Norge. Likevel gir den uttrykk for hva som er den vanlige regulering av voldgiftsinstituttet i mange land, på flere viktige områder, og er tiltrådt av en rekke andre europeiske land. Ettersom konvensjonen gir uttrykk for hva som er den vanlige reguleringen i mange land, kan den også anses å gjenspeile alminnelige prinsipper. Jeg mener derfor at den har en viss rettskildemessig verdi; NOU 2001: 33 s. 49.

⁹⁴ New York-konvensjonen art. IV.

⁹⁵ New York-konvensjonen hhv art. V(1)(a) og art. V(1)(d); Se også Born (2016) s. 251.

⁹⁶ Se kapittel 2.1.

⁹⁷ New York-konvensjonen art. V(1)(c).

⁹⁸ UNCITRAL-modelloven art. 34(2)(a)(iii) for ugyldighet og art. 36(1)(a)(iii) for nektelse av tvangsfullbyrdelse; Voldgiftsloven § 43 første ledd bokstav c for ugyldighet og § 46 første ledd bokstav c for nektelse av tvangsfullbyrdelse.

Hovedformålet som ligger bak dette sistnevnte kriteriet, er å sikre at voldgiftsdommen blir avsagt innenfor rammene for partenes avtale og påstander. Dersom dommen går utover disse rammer, kan den ikke anses å være basert på partenes samtykke til å voldgi.⁹⁹

Cordero-Moss påpeker i denne forbindelse at voldgiftsretten derfor i utgangspunktet må følge partenes instruksjoner og ikke kan se bort ifra deres vilje. Ellers «kan dommen bli underkjent fordi voldgiftsdommeren handlet utenfor sin kompetanse»¹⁰⁰. Etter hennes syn er det nettopp partenes såkalte instruksjoner, nærmere bestemt kombinasjonen av voldgiftskontrakten og deres anførsler, som setter rammene for tribunalets jurisdiksjon.¹⁰¹

Det er vel å merke alminnelig antatt at kriteriet for nektelse av tvangsfullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser fordi voldgiftsretten har gått utover sitt verv, skal tolkes restriktivt. Cordero-Moss fremhever at mange (men ikke hun selv) til og med mener at regelen i utgangspunktet kun skal anvendes på den aktuelle sakens faktum, og ikke i forbindelse med voldgiftsrettens tilnærming til partenes rettslige anførsler eller lovvalg.¹⁰² Generelt anses regelen å komme til anvendelse når voldgiftsretten behandler spørsmål som partene ikke selv har stilt, eller når den ellers går utover mandatet den er tildelt.¹⁰³

Med henvisning til en analyse av publiserte voldgiftsavgjørelser som vedrører UNCITRAL-modelloven og New York-konvensjonen, kan Cordero-Moss fastslå at kriteriet om at voldgiftsretten ikke skal gå utover sitt verv, svært sjelden har blitt vist til for å få annullert eller nektet tvangsfullbyrdet en avgjørelse på grunn av voldgiftsrettens lovvalg. I prinsippet, og under visse omstendigheter, mener hun imidlertid at regelen også *kan* komme til anvendelse når voldgiftsretten ikke har respektert partenes lovvalg.¹⁰⁴ Hun begrunner dette med at hvilken lov som anvendes, er av stor betydning for tvistens omfang, ettersom sistnevnte delvis har sammenheng med den aktuelle omtvistede kontrakten. Kontrakten har på sin side ingen virkning i seg selv, men oppnår denne gjennom loven som skal anvendes. Cordero-Moss påpeker at ordlyden i kontrakten vil kunne gi svært ulike virkninger avhengig av hvilken lov den regu-

⁹⁹ Cordero-Moss (2017) s. 340.

¹⁰⁰ Cordero-Moss (2013) s. 61.

¹⁰¹ Cordero-Moss (2016) s. 293.

¹⁰² Cordero-Moss (2016) s. 301.

¹⁰³ Cordero-Moss (2017) s. 340.

¹⁰⁴ Cordero-Moss (2016) s. 306.

leres av. Etter hennes syn vil tvistens omfang delvis være bestemt av kontrakten slik den reguleres under den lov som kommer til anvendelse. En voldgiftsrett som anvender en annen lov, kan etter dette resonnementet betraktes som en voldgiftsrett som anvender en annen ordlyd i den omtvistede kontrakten. Følgelig vil voldgiftsretten også kunne anses å ha handlet utover kompetansen som den ble tildelt etter kontrakten.¹⁰⁵

Ovennevnte rettskilder fremhever alle den sentrale rollen som partenes vilje har i voldgift. De synes også – i hvert fall til dels - å kunne underbygge at partsautonomien som lovvalgsregel har en sterkere posisjon i internasjonal kommersiell voldgift enn i tvister som behandles i det ordinære domstolsapparatet.

Det klare utgangspunktet er derfor at voldgiftsretten skal anvende de rettsregler som partene har valgt for sakens substans.

I det følgende vil jeg imidlertid drøfte i hvilken grad dette utgangspunktet bør nyanseres, presiseres eller kanskje til og med begrenses. Jeg vil også se nærmere på hvilken mulig rolle internasjonal privatrett kan spille i den forbindelse.

De mest aktuelle problemstillingene knyttet til lovvalget, kommer på spissen når tvisten eller prejudisielle spørsmål berører rettsforhold som ikke er kontraktsrettslige og avtalen mellom partene har implikasjoner for tredjeparter eller betydning for samfunnet. Slike implikasjoner kan eksempelvis oppstå der en kreditor retter et pengekrav mot debitor, mens sistnevnte er insolvent og under konkursbehandling. Om debitor av voldgiftsretten dømmes til å betale kravet, vil dette kunne ha negative konsekvenser for tredjepart, i form av at eventuelt andre kreditorer under slike omstendigheter vil risikere å få redusert dekning for sine krav.¹⁰⁶

Det er i denne forbindelse de ovennevnte reglene om domstolskontroll av voldgiftsavgjørelser,¹⁰⁷ blir relevante for min problemstilling. Jeg vil i det følgende nemlig diskutere hvorvidt enkelte av domstolens grunner for å tilsidesette eller nekte tvangsfullbyrdelse av en voldgiftsavgjørelse, også kan medføre begrensninger i partsautonomien.

¹⁰⁵ Cordero-Moss (2016) s. 305-307; Cordero-Moss (2017) s. 340.

¹⁰⁶ Se også Cordero-Moss (2013) s. 275, hvor lignende eksempler løftes frem.

¹⁰⁷ Se kapittel 2.1.

2.3 Mulige begrensninger i partsautonomien

Jeg behandler først spørsmålet om partsautonomiens stilling i prejudisielle spørsmål i voldgift om rettslig handleevne.

2.3.1 Manglende rettslig handleevne

Det er nemlig på det rene at tvisten i voldgift ofte også kan medføre prejudisielle spørsmål som ikke nødvendigvis er kontraktsrettslige. Med «prejudisielle spørsmål» sikter jeg da til spørsmål som ikke omfattes av selve hovedkravet i saken som bringes inn for voldgiftsretten, men spørsmål som sistnevnte må avklare først.

Spørsmål om partenes rettslige handleevne er et eksempel på dette. I vår sammenheng handler dette om rettslig handleevne til å inngå selve voldgiftsavtalen.

Etter voldgiftsloven kan en voldgiftsavgjørelse underkjennes eller nektes tvangsfullbyrdet dersom selve voldgiftsavtalen ble undertegnet av en part som var uten rettslig handleevne.¹⁰⁸ Det samme kriterium finner man i UNCITRAL-modelloven¹⁰⁹. New York-konvensjonen har en tilsvarende bestemmelse, men da som kriterium for nektelse av tvangsfullbyrdelse.¹¹⁰ I tillegg gir ordlyden i sistnevnte mer veiledning, i det den sier at tvangsfullbyrdelse kan nektes dersom en av partene som undertegnet voldgiftsavtalen, var uten rettslig handleevne etter «the law applicable to them». En naturlig forståelse av dette er at voldgiftsdommen kan nektes tvangsfullbyrdet dersom voldgiftsavtalen ble undertegnet av en part som var uten rettslig handleevne etter sin *egen* rett. Det tilsvarende kriterium i både UNCITRAL-modelloven og voldgiftsloven må forstås på samme måte.¹¹¹

Ordlyden i voldgiftsloven, UNCITRAL-modelloven og New York-konvensjonen sier riktignok ingenting om hvordan partenes egen rett skal pekes ut, og dette må derfor kunne anses å være overlatt til den internasjonale privatretten til den aktuelle domstolen. Samtidig tilsier ordlyden at det nødvendigvis ikke er loven som partene valgte til å regulere avtalen eller an-

¹⁰⁸ Voldgiftsloven hhv § 43 første ledd bokstav a og § 46 første ledd bokstav a.

¹⁰⁹ UNCITRAL-modelloven art. 34(2)(a)(i) for underkjennelse og art. 36(1)(a)(i) for nektelse av tvangsfullbyrdelse.

¹¹⁰ New York-konvensjonen art. V(1)(a).

¹¹¹ Se kapittel 1.4.1 om harmoniseringsmålsetningen til UNCITRAL-modelloven, og voldgiftslovens implementering av både UNCITRAL-modelloven og New York-konvensjonen; Se også Berg (2006) s. 319; Cordero-Moss (2013) s. 251-252.

vende på sakens substans, som kommer til anvendelse i spørsmålet om partenes rettslige handleevne til å inngå voldgiftsavtalen.¹¹²

Ifølge Berg må «rettslig handleevne» i denne sammenheng «omfatte alle de tilfeller hvor en part gjennom sviktende privat autonomi eller ved andre kompetansemangler ikke hadde anledning til å inngå en bindende voldgiftsavtale»¹¹³.

Utover dette mener han også at bestemmelsene kommer til anvendelse på selskapsorganers kompetanse til å binde selskap.¹¹⁴

I forbindelse med en begjæring om tvangsfullbyrdelse i 2001 fra et russisk selskap av en voldgiftsdom i Norge mot et norsk selskap, mente imidlertid Høyesterett at spørsmålet om hvorvidt et styremedlem hadde kompetanse til å binde det norske selskapet, var kontraktsrettslig.¹¹⁵ Ettersom kontrakten var regulert av russisk rett, fastslo Høyesterett at russisk rett måtte anvendes. Det spesielle var at det da ikke bare ble henvist til russisk kontraktsrett, men russisk rett som sådan, herunder russisk internasjonal privatrett. Derpå fant Høyesterett at det aktuelle spørsmålet etter russisk internasjonal privatrett var selskapsrettslig, noe som medførte at norsk rett likevel kom til anvendelse. Resultatet ble i seg selv det samme som det ville ha blitt dersom Høyesterett fra starten av hadde ansett spørsmålet om styremedlemmets kompetanse som et selskapsrettslig spørsmål. Høyesterett har likevel her blitt kritisert for å ha brukt en feil fremgangsmåte og lovvalsregel, og at denne heller ikke er forenlig med nåværende voldgiftslovgivning.¹¹⁶

Fremgangsmåten til Høyesterett i ovennevnte er også lite forenlig med senere internasjonal rettspraksis.

Cordero-Moss viser eksempelvis til en svensk dom fra 2007 hvor Svea Hovrätt satte til side en voldgiftsdom avgitt av Stockholm Handelskammers voldgiftsinstitutt. Voldgiftsavgjørelsen

¹¹² Cordero-Moss (2013) s. 251-252.

¹¹³ Berg (2006) s. 318.

¹¹⁴ Berg (2006) s. 318; Cordero-Moss (2013) s. 252.

¹¹⁵ Rt. 2001 s. 900, på s. 903; Se også Cordero-Moss (2013) s. 252-253.

¹¹⁶ Cordero-Moss (2013) s. 252-253, hvor hun også kritiserer Høyesterett for å ha anvendt såkalt renvoi i forbindelse med lovvalg for kontrakter, og for med sin tilnærming å ikke ha hensyntatt forutberegnelighet.

var basert på en avtale mellom den ukrainske stat og Norsk Hydro. Den inneholdt både en voldgiftsklausul og en lovvalgsklausul til fordel for svensk rett. Det ble så anført fra Ukraina at denne avtalen ikke var gyldig fordi den var signert av personer som etter ukrainsk rett ikke hadde kompetanse til dette. Voldgiftsretten la partenes lovvalg, altså svensk rett, til grunn i sin løsning av tvisten, og etter denne var avtalen bindende for begge parter. Svea Hovrätt tok derimot utgangspunkt i at dette ikke var et kontraktsrettslig spørsmål, men et spørsmål om partenes rettslige handleevne. Det ble videre også, i tråd med internasjonalprivatrettslige prinsipper, tatt utgangspunkt i at lovvalget som partene hadde gjort, kun gjaldt deres kontraktsrettslige forhold og ikke spørsmål om rettslig handleevne, som reguleres av partenes egen rett. Ukrainsk rett kom derfor likevel til anvendelse, og voldgiftsdommen ble tilsidesatt.¹¹⁷

Det kan være verdt å knytte en bemerkning til at denne avgjørelsen ikke var basert på den nåværende svenske voldgiftsloven fra 1999¹¹⁸, men en tidligere versjon¹¹⁹. I tillegg ble ikke UNCITRAL-modelloven direkte lagt til grunn i Sverige som basis for nåværende lov. Den nye svenske voldgiftsloven inneholder dog ingen endringer fra den forrige som skulle kunne medføre at domstolen tok et annet standpunkt til spørsmålet om hvilken lov som regulerer rettslig handleevne ved inngåelse av avtale og eventuell ugyldighet hvis den aktuelle lov ikke er overholdt. Videre er det også på det rene at UNCITRAL-modelloven ble brukt som en referanse når loven ble skrevet. Følgelig må dommen ha relevans for de land som har lagt UNCITRAL-modelloven direkte til grunn, så vel som Sverige.¹²⁰

I engelske High Court ble det videre i 2008 avgitt en lignende avgjørelse da en voldgiftsdom ble nektet tvangfullbyrdelse ettersom partenes egen rett ikke hadde blitt hensyntatt av voldgiftsretten. Tvangfullbyrdelsen ble søkt i England etter at voldgiftsdommen på sin side var avgitt i regi av Det internasjonale handelskammer (ICC) i Paris. Etter den engelske domstolens syn var ikke den tapende part å anse som bundet av voldgiftsavtalen, ettersom fullmaktsregler i partenes rett ikke var overholdt.¹²¹

¹¹⁷ Norsk Hydro ASA v Ukraine (2007); Se også Cordero-Moss (2013) s. 254.

¹¹⁸ Skiljeförfarandelag § 34(1).

¹¹⁹ LUSK § 7(1).

¹²⁰ Cordero-Moss (2009) s. 362; Cordero-Moss (2014) s. 240-241.

¹²¹ Dallah Real Estate & Tourism Holding Co v Pakistan (2008); Se også Cordero-Moss (2009) s. 362-363. Dommen ble senere anket helt til engelske Supreme Court, uten at dette endret utfallet, se Dallah Real Estate & Tourism Holding Co v Pakistan (2010).

Disse rettsavgjørelsene slår altså fast at når tvisten medfører prejudisielle spørsmål om partenes rettslige handleevne, er disse spørsmål ikke å anse som kontraktsrettslige. Loven partene har valgt til å regulere sakens substans, kommer da heller ikke uten videre til anvendelse på disse områdene av tvisten.

Regelen er derimot at de respektive partenes hjemlandsrett regulerer spørsmålet. Hensyntas ikke denne av voldgiftsretten, risikerer voldgiftsdommen senere å tilsidesettes som ugyldig eller nektes tvangsfullbyrdelse. Den internasjonale privatretten er videre, som kjent, en del av hvert lands nasjonale rett. Man må derfor også kunne fastslå at regelen om tilsidesettelse eller nektelse av tvangsfullbyrdelse på grunn av en ikke-bindende voldgiftsavtale, innebærer at internasjonal privatrett kan være relevant selv om kontrakten inneholder en voldgiftsklausul.¹²²

2.3.2 Brudd på *ordre public*

Etter voldgiftsloven vil en voldgiftsavgjørelse i tillegg kunne tilsidesettes som ugyldig eller nektes tvangsfullbyrdet dersom denne er i strid med *ordre public*.

Jeg vil nå diskutere om også dette forbeholdet kan sette begrensninger for partenes lovvalg.

Det er da først hensiktsmessig med en mer generell klargjøring av hva «*ordre public*» i seg selv betyr og innebærer.

2.3.2.1 *Rettskildene*

Utover å også være ulovfestet, og ansett for å være et alminnelig prinsipp, er *ordre public* nedfelt i voldgiftsloven.¹²³ Internasjonal forankring finner man i UNCITRAL-modelloven¹²⁴ og New York-konvensjonen¹²⁵.

Selv om jeg i denne avhandlingen tar utgangspunkt i norsk *ordre public*, er disse utenlandske rettskildene av stor betydning, både for å vurdere når *ordre public*-forbeholdet kommer til

¹²² Cordero-Moss (2013) s. 252; Cordero-Moss (2014) s. 241.

¹²³ Voldgiftsloven § 43 annet ledd b og § 46 annet ledd b.

¹²⁴ UNCITRAL-modelloven art. 34(2)(b)(2) og art. 36(1)(b)(2).

¹²⁵ New York-konvensjonen art. V(2)(b).

anvendelse, hvordan man anvender det og hva som er vilkårene. Hvilke prinsipper som er å anse som *ordre public* i Norge (eller i andre land), er imidlertid en nasjonal vurdering. Det er med andre ord *rammene* for *ordre public* som er internasjonale, og ikke selve *innholdet*.¹²⁶

2.3.2.2 Kan *ordre public* krenkes som resultat av partenes lovvalg?

Et sentralt spørsmål i det følgende, er om en voldgiftsdom kan være i strid med *ordre public* dersom voldgiftsretten forholder seg utelukkende til partenes lovvalg.

Utgangspunktet for å drøftelsen, er voldgiftsloven, hvoretter en voldgiftsdom kan tilsidesettes eller nektes tvangsfullbyrdelse dersom den «virker støtende på rettsordenen».¹²⁷

En naturlig forståelse av dette er at krenkelse av *ordre public* forutsetter en voldgiftsdom som er støtende på grunnleggende og fundamentale verdier i samfunnet. Dette samsvarer igjen med kriteriet som både New York-konvensjonen og UNCITRAL-modelloven har oppstilt.¹²⁸

Ordlyden i ovennevnte kilder tilsier videre også en høy terskel for at en voldgiftsdom kan bli tilsidesatt eller nektet tvangsfullbyrdelse av en slik grunn. Dette fremgår i tillegg av forarbeidene til voldgiftsloven, hvoretter *ordre public*-forbeholdet skal ha et «meget snevert» anvendelsesområde.¹²⁹

Cordero-Moss utdyper dette. Hun presiserer at krenkelse av *ordre public* som en følge av lovvalget til partene, forutsetter at dette må ha resultert i brudd på materielle regler som er fundamentale i rettssystemet.¹³⁰ Utover dette må også «det konkrete resultatet i saken fremstå som støtende mot fundamentale prinsipper i rettssystemet»¹³¹.

¹²⁶ Cordero-Moss (2013) s. 164.

¹²⁷ Voldgiftsloven § 43 annet ledd b for tilsidesettelse og § 46 annet ledd b for anerkjennelse og tvangsfullbyrdelse.

¹²⁸ UNCITRAL 1958 New York Convention Guide art. 5(2)(b), A, a; UNCITRAL-modelloven, Explanatory note, avs. 48 og 54; Se også Cordero-Moss (2018d) s. 69.

¹²⁹ Ot.prp. nr. 27 (2003-2004) s. 111 under merknad til § 43 (det henvises til denne også i merknaden til § 46); Se også Cordero-Moss (2013) s. 175.

¹³⁰ Cordero-Moss (2013) s. 60.

¹³¹ Cordero-Moss (2013) s. 60.

Ifølge Cordero-Moss er det videre et fellestrekk ved voldgiftsdommer som har vært ansett å stride mot *ordre public*, at de har krenket regler hvis formål er å ha betydning for tredjepart. Hun viser i forlengelsen av dette til mekanismer som de nasjonale rettssystemene da har lagt inn for å sikre regulering av de forhold som har vært aktuelle.¹³² Disse mekanismene innebærer ulike begrensninger i partsautonomien. Et spørsmål som er relevant for problemstillingen i denne avhandlingen, er om de samme mekanismer også kan påvirke rekkevidden av partsautonomi i *voldgift*. Dette er bakgrunnen for at jeg nå i det følgende presenterer disse, før jeg deretter går nærmere inn på rettspraksis som fremstår som relevant i forhold til deres funksjon i voldgift.

2.3.2.2.1 Preseptoriske regler

I nasjonale forhold begrenser rettssystemene for det første kontraktsfriheten gjennom preseptoriske regler.¹³³ Dette er regler som ikke kan fravikes i partenes avtale, så lenge de er en del av loven som kommer til anvendelse. I norsk rett er reglene i aksjeloven kapittel 12, om fremgangsmåten når aksjekapital skal nedsettes, eksempler på preseptoriske regler.¹³⁴ De preseptoriske reglene kan imidlertid fravikes dersom rettsforholdet er underlagt et annet lands rett.¹³⁵

2.3.2.2.2 Lovvalsregler på spesifikke rettsområder

Utenfor voldgift anvendes i internasjonale forhold også lovvalsreglene i den internasjonale privatretten som mekanisme for å begrense partsautonomien. Dette gjøres ved å utpeke bakgrunnsretten på spesifikke rettsområder. Cordero-Moss trekker frem selskapsrett og insolvensrett som eksempler på rettsområder der det ikke er partsautonomi, og hvor bakgrunnsretten må fastlegges med grunnlag i lovvalsreglenes tilknytningsfaktorer.¹³⁶ Andre eksempler på rettsområder med slike lovvalsregler, er de som omhandler tingsrett og [som vi allerede har sett] rettslig handleevne.¹³⁷

¹³² Cordero-Moss (2013) s. 167.

¹³³ Cordero-Moss (2013) s. 167.

¹³⁴ Aksjeloven §§ 12-1 - 12-7; Se også Øverby (2018) s. 219.

¹³⁵ Cordero-Moss (2017) s. 322.

¹³⁶ Cordero-Moss (2013) s. 167.

¹³⁷ Cordero-Moss (2013) s. 250 og 258.

Et sammensatt rettsforhold er derfor ikke nødvendigvis alltid underlagt bare én bakgrunnsrett. Når ett rettsforhold omfatter flere rettsspørsmål, kan det ikke utelukkes at disse rettsspørsmålene kan være underlagt hver sin bakgrunnsrett (dette kalles «*dépeçage*»). Bakteppet for *depeçage* er at lovvalg etter den internasjonale privatretten gjøres gjennom lovvalgsregler og at disse kommer til anvendelse på hvert sitt rettsområde.¹³⁸

Der partsautonomi etter hovedregelen i norsk rett er tilknytningsfaktoren på kontraktsrettens område, er eksempelvis tilknytningsfaktoren i tingsretten tingens lokalisering, og i selskapsretten selskapets stiftelsessted. Ettersom lovvalget gjøres på grunnlag av ulike tilknytningsfaktorer som gjelder på bestemte rettsområder, kan resultatet bli at sammensatte rettsforhold som dekker flere rettsområder, underlegges flere rettssystemer.¹³⁹

2.3.2.2.3 Internasjonalt preseptoriske regler

Det kan i situasjoner som er eksepsjonelle, finnes interesser som anses å veie tyngre enn hensynet til forutsigbarhet (som står sterkt i den internasjonale privatretten). I slike tilfeller kommer reglene som beskytter disse interessene, til anvendelse *uavhengig* av om de er en del av den bakgrunnsretten som ellers regulerer rettsforholdet.¹⁴⁰

I norsk rett er disse reglene kjent som internasjonalt preseptoriske regler, og de utgjør en tredje mekanisme som de nasjonale rettssystemene anvender for å begrense partsautonomi. Anvendelsen av reglene er blant annet regulert i forsikringslovvalgsloven.¹⁴¹ De finnes også på ulovfestet basis. I tillegg reguleres anvendelsen i Roma I-forordningen¹⁴², som altså skal hensyntas selv om den ikke er bindende for Norge.¹⁴³

Internasjonalt preseptoriske regler beskytter interesser som er av så stor samfunnsmessig betydning at de bør bli hensyntatt av norske domstoler, på tross av at norsk rett ellers ikke

¹³⁸ Cordero-Moss (2018a) s. 29-30, hvor hun også understreker at dette forutsetter «at lovvalget foretas etter lovvalgsregler som er basert på en tilknytningsfaktor». Hun viser videre til at «tilknytningsfaktorer er utviklet på grunnlag av prinsippet om at et rettsforhold skal være underlagt retten i det landet hvor rettsforholdet har sin nærmeste tilknytning».

¹³⁹ Cordero-Moss (2018a) s. 30.

¹⁴⁰ Cordero-Moss (2018a) s. 34.

¹⁴¹ Forsikringslovvalgsloven § 5.

¹⁴² For 593/2008/EF art. 9.

¹⁴³ Se kapittel 1.4.2.

kommer til anvendelse på saken. Som en følge av dette kan domstolen anvende de internasjonalt preseptoriske reglene, samtidig som at forholdet for øvrig forblir underlagt den fremmede bakgrunnsretten.¹⁴⁴

Hovedsakelig er det bestemmelser i domstollandets eget rettssystem som kan utgjøre grunnlag for inngripen i en utenlandsk bakgrunnsrett. Adgangen til å hensynte internasjonalt preseptoriske regler fra tredjeland, er mer restriktiv.¹⁴⁵ Cordero-Moss viser til at dette var regulert Romakonventionen av 1980,¹⁴⁶ hvorefter man kunne ta i betraktning internasjonalt preseptoriske fra tredje land.¹⁴⁷

I Roma I-forordningen har adgangen til å hensynte tredjelandts internasjonalt preseptoriske regler blitt svært begrenset. Etter forordningens artikkel 9 skal en domstol kun hensynte internasjonalt preseptoriske regler i oppfylleelseslandet, så fremt disse der gjør oppfyllelsen ulovlig.¹⁴⁸ Cordero-Moss påpeker imidlertid at dette ikke innebærer at andre rettssystemers internasjonalt preseptoriske regler kan anses å være uten betydning. Hun viser til at muligheten til å hensynte slike regler er et internasjonalprivatrettslig prinsipp som eksisterte også før Romakonvensjonen. Videre fremhever hun at det kan finnes andre grunnlag får å ta internasjonalt preseptoriske regler fra tredjeland i betraktning, som for eksempel regler mot avtaler med umoralsk innhold.¹⁴⁹ Av relevans for *ordre public*-forbeholdet (og avhandlingens problemstilling generelt), er i denne forbindelse at avtaler som er ment å omgå tredjelandts internasjonalt preseptoriske regler hvis formål er å beskytte grunnleggende moralnormer, må kunne anses umoralske eller ulovlige, dersom de samme moralnormene også er beskyttelsesverdige i domstollandet.¹⁵⁰

¹⁴⁴ Cordero-Moss (2013) s. 122-123, som også knytter en bemerkning til at den norske terminologien «internasjonalt preseptoriske regler» viser til at reglene er preseptoriske i internasjonal sammenheng, og ikke til at de i seg selv er «internasjonale regler». Det dreier seg med andre ord om norske bestemmelser, som man skal anvende i internasjonale forhold, også når bakgrunnsretten ikke er norsk.

¹⁴⁵ Cordero-Moss (2018a) s. 36.

¹⁴⁶ Romakonventionen art. 7. Denne konvensjonen var forgjengeren til For 593/2008/EF.

¹⁴⁷ Dette var såpass omstridt, at det også fantes en artikkel 22 a) som sa at man kunne ta forbehold mot regelen i artikkel 7. Mange gjorde nettopp det, med den begrunnelse at dette var skadelig for forutsigbarheten.

¹⁴⁸ For 593/2008/EF art. 9; Se også Cordero-Moss (2013) s. 151.

¹⁴⁹ Cordero-Moss (2013) s. 154; Cordero-Moss (2017) s. 318-319.

¹⁵⁰ Cordero-Moss (2013) s. 154 og 157; Cordero-Moss (2014) s. 198-202.

Hvilke bestemmelser som er å anse som internasjonalt preseptoriske, finnes det videre ingen fast formel for å identifisere på en generell og objektiv basis. Det er imidlertid helt på det rene at ikke alle bestemmelser som internrettslig er preseptoriske, også er internasjonalt preseptoriske.¹⁵¹

Cordero-Moss beskriver en måte identifisering av internasjonalt preseptoriske regler kan gjøres på. Denne innebærer «å systematisere de hensyn som kan antas å fortjene et slikt vern».¹⁵² Som en mulig systematisering viser hun til kategoriene «(i) hensyn til den svakere avtalepart (for eksempel forbrukervern og vern av arbeidstageren), (ii) hensyn til velfungerende systemer (for eksempel verdipapirhandelregler, konkurranseregler), (iii) hensyn til rettsikkerhet for tredjepart (for eksempel insolvensregler, selskapsrett) og (iv) hensyn til samfunnets allmenninteresse (for eksempel regler om hvitvasking, om embargo)»¹⁵³. Hun påpeker videre at internasjonalt preseptoriske regler hovedsakelig har offentligrettslig karakter, eksempelvis regler som forbyr avtaler som er konkurransebegrensende. Privatrettslige regler kan imidlertid også, som Cordero-Moss' forslag til mulige kategorier viser - også være internasjonalt preseptoriske. Det er eksempelvis lovfestet at enkeltbestemmelser i agenturloven¹⁵⁴, forsikringsavtaleloven¹⁵⁵, finansavtaleloven¹⁵⁶ og forbrukerlovgivning¹⁵⁷ er internasjonalt preseptoriske. Det er videre også i rettspraksis uttalt at noen bestemmelser i arbeidsmiljøloven¹⁵⁸ også kan være det. Det samme gjelder avtalelovens regler om ugyldighet på grunn av svik.¹⁵⁹

2.3.2.2.4 Forholdet mellom ordre public og den nasjonale retts begrensninger i partsautonomien

Dersom partenes lovvalg medfører at preseptoriske regler, internasjonalt preseptoriske regler, eller en eksklusiv lovvalgsregel i den nasjonale retten, ikke blir hensyntatt, må det kunne an-

¹⁵¹ Cordero-Moss (2018a) s. 36.

¹⁵² Cordero-Moss (2018a) s. 36.

¹⁵³ Cordero-Moss (2018a) s. 36-37.

¹⁵⁴ Agenturloven § 3; Se også Cordero-Moss (2013) s. 141.

¹⁵⁵ Forsikringsavtaleloven § 5; Se også Cordero-Moss (2013) s. 138-139.

¹⁵⁶ Finansavtaleloven § 2 tredje ledd og § 3 annet ledd; Se også Cordero-Moss (2013) s. 144.

¹⁵⁷ Angrerettloven § 5; Forbrukerkjøpsloven § 3; Se også Cordero-Moss (2013) s. 142.

¹⁵⁸ Cordero-Moss (2013) s. 141, hvor hun igjen viser til at det i Rt. 1985 s. 1319 gis uttrykk for (på s.1321) at reglene i arbeidsmiljøloven om avskjedigelse er internasjonalt preseptoriske (så fremt det ikke dreier seg om arbeidsforhold som er kortvarige).

¹⁵⁹ Cordero-Moss (2013) s. 147, hvor hun igjen viser til at Høyesterett i Rt. 1931 s. 1185 (Thamsdommen) (s.1186) uttaler (på s. 1186) at avtaleloven § 30 er internasjonalt preseptorisk.

ses å være på det rene at dette ikke i seg selv er tilstrekkelig for at en voldgiftsdom krenker fundamentale prinsipper.¹⁶⁰ Det relevante spørsmålet videre er imidlertid om det kan forekomme at noen prinsipper eller hensyn som ligger *under* de ovennevnte mekanismer, er så viktige at de også utgjør *ordre public*.¹⁶¹ Er svaret ja, vil i så fall voldgiftsretten risikere at dommen blir tilsidesatt eller nektet tvangsfullbyrdet dersom den ikke har ivaretatt disse prinsipper eller hensyn.

Spørsmålet er viktig når jeg nå ser nærmere på rettspraksis.

2.3.2.2.5 Rettspraksis

Cordero-Moss viser til diverse internasjonal rettspraksis som illustrerer hvilke typer voldgiftsavgjørelser som har blitt ansett å være i strid med *ordre public*.¹⁶² Jeg vil i det følgende presentere disse, med ovennevnte begrensninger i partsautonomi i den nasjonale retten som bakteppe.

De aktuelle rettsavgjørelsene vedrører spørsmål innenfor ulike rettsområder.

Hva gjelder spørsmål om rettslig handleevne og selskapsrett, synes en avgjørelse fra Russland å være relevant for min problemstilling. Det ble der fastslått at bestemmelser som regulerer selskapers juridiske personlighet, rettslige handleevne og forhold til aksjonærer, samt selskapsorganers funksjon, etter russisk rett er å anse som *ordre public*. Voldgiftsretten må derfor se bort fra lovvalget til partene i tvister som springer ut av aksjonæravtaler og angår disse forannevnte spørsmålene, for å ikke risikere at dommen senere blir tilsidesatt som ugyldig eller nektet tvangsfullbyrdet.¹⁶³

¹⁶⁰ Cordero-Moss (2013) s. 60.

¹⁶¹ Cordero-Moss (2013) s. 172, hvor det vises til at dette vil kunne være mulig.

¹⁶² Cordero-Moss (2013) s. 60.

¹⁶³ Avgjørelse av Federal Commercial Court of West Siberia, 31 December 2006 om en voldgiftsavgjørelse basert på aksjonæravtale mellom OAO Telecominvest, Sonera Holding B.V., Telia International AB, Avenue Ltd, Santel Ltd, Janao Properties Ltd og IPOC International Growth Fund Ltd. Henvist til av Cordero-Moss (2013) s. 167.

Dommen må forstås dithen at hensynene som ligger under begrensingene av partsautonomien innenfor disse rettsområdene i Russland, er å anse som så fundamentale at *ordre public* vil krenkes dersom de ikke ivaretas.

Videre synes rettspraksis innenfor insolvensrett å være betydningsfull. I den internasjonale privatretten er ikke partsautonomi tilknytningsfaktor for rettsforhold som vedrører beskyttelse av kreditorer i en insolvenssituasjon. Som illustrasjon på dette viser Cordero-Moss til at mange rettssystemer har reguleringer som forhindrer en kreditor i å iverksette såkalte *close-out netting*-klausuler, som innebærer et umiddelbart forfall av alle debtors forpliktelser, hvis sistnevnte har misligholdt en gitt forpliktelse. Et typetilfelle av dette er *acceleration*, som innebærer at et helt lån sies opp/forfaller til betaling, dersom debitor «truer med å bli insolvent». Cordero-Moss viser til at formålet med slike mekanismer er å sikre kreditor at debitor har tilstrekkelige midler til å overholde avtalen. Skulle debitor senere faktisk bli insolvent og konkurs åpnes, vil dennes midler derimot fordeles mellom *alle* kreditorer, og dette vil igjen kunne begrense muligheten for å innfri det aktuelle lånet. Grunnen til at mange land ønsker å forhindre *close-out netting*-klausuler, gjennom anvendelse av andre lovvalgsregler enn partsautonomi, er nettopp det fundamentale prinsippet om likebehandling av kreditorer.¹⁶⁴

Cordero-Moss viser til en amerikansk dom som kan gi veiledning i forhold til spørsmålet om hvorvidt en voldgiftsdomstol kan se bort fra insolvensreglene i bakgrunnsretten som lovvalgsreglene ellers ville ført til, og isteden følge utelukkende partenes lovvalg. I den amerikanske domstolen ble nemlig svenske insolvensregler hensyntatt, selv om disse verken var del av avtalen mellom partene eller selve voldgiftsavgjørelsen. I voldgiftsavgjørelsen, som var avgitt i London, ble en svensk debitor pålagt å betale et visst beløp. Avgjørelsen ble imidlertid nektet tvangsfullbyrdet av den amerikanske domstolen, ettersom debitor var under konkursbehandling i Sverige. Etter den amerikanske domstolens syn, ville det nemlig stride mot *ordre public* i USA dersom man tvangsfullbyrdet en voldgiftsavgjørelse hvor svenske regler om fordeling mellom kreditorene ikke hadde blitt hensyntatt.¹⁶⁵

¹⁶⁴ Cordero-Moss (2014) s. 186 og s. 250-251; I norsk rett må for øvrig reglene om omstøtelse ved konkurs i dekningsloven kapittel 5 kunne anses å være uttrykk for dette prinsippet. Spesielt vil § 5-5 kunne komme til anvendelse i sammenheng med *close-out netting*-klausuler.

¹⁶⁵ *Victrix S.S. Co., S.A. v. Salen Dry Cargo A.B.* (1987); Se også Cordero-Moss (2009) s. 363; Cordero-Moss (2013) s. 167; Cordero-Moss (2014) s. 251.

En fransk dom fra 2009 er tilsvarende relevant. Domstolen nektet der å tvangsfullbyrde en voldgiftsavgjørelse som hadde blitt avgitt mot et selskap som var gjenstand for insolvensbehandling. Det ble fastslått av den franske domstolen at formålet med insolvensreglene var å tilrettelegge for likebehandling av kreditorene og for at bobestyrer skulle kunne fordele verdiene på en riktig måte. Dersom tvangsfullbyrdelse av voldgiftsavgjørelsen ble gjennomført, ville dette medføre at en kreditor fikk en særstilling i forhold til de andre. Etter domstolens syn ville dette være i strid med både fransk og internasjonal *ordre public*.¹⁶⁶

Disse dommene fra henholdsvis USA og Frankrike viser at de samme hensyn som ligger til grunn for at insolvensrettslige spørsmål ikke har partsautonomi som tilknytningsfaktor i den internasjonale privatretten (altså: hensyn til tredjepart, og nærmere bestemt hensyn til likebehandling av kreditorer), også er tilstrekkelig grunnlag for å tilsidesette eller nekte tvangsfullbyrdelse av en voldgiftsdom for krenkelse av *ordre public*. Slik tilsidesettelse eller nektelse av tvangsfullbyrdelse kan inntreffe når voldgiftsretten gjennom å følge partenes lovvalg bryter insolvenslovgivningen som ellers ville ha kommet til anvendelse.¹⁶⁷

Det må i denne sammenhengen nevnes at det riktignok også finnes dommer som faktisk *har* tvangsfullbyrdet voldgiftsavgjørelser på tross av pågående konkursbehandling.¹⁶⁸ I disse konkrete tilfellene har det imidlertid foreligget omstendigheter som har gjort at tvangsfullbyrdelse ikke har vært i disharmoni med de underliggende formål og prinsipper i den gjeldende insolvenslovgivning.¹⁶⁹

Den såkalte ECO Swiss-avgjørelsen til EF-domstolen, er et annet eksempel på at rettsregler kan påvirke en voldgiftsdom selv om verken partene eller voldgiftsretten har henvist til dem. Etter avgjørelsen er nemlig europeiske konkurranseregler bestemmelser av fundamental betydning for å oppnå målene i det europeiske samarbeidet, og da spesielt med tanke på det interne marked. Dersom avtaler er i strid med europeisk konkurranserett, strider de også med

¹⁶⁶ Avgjørelse av fransk Høyesterett, 6.mai 2009, nr. 08.10.281. Henvist til av Cordero-Moss (2014) s. 251.

¹⁶⁷ Cordero-Moss (2014) s. 251.

¹⁶⁸ TMR Energy Ltd. v. State Property Fund of Ukraine (2005); Se også Cordero-Moss (2014) s. 251.

¹⁶⁹ Cordero-Moss (2014) s. 251, hvor det vises til at voldgiftsdommen ikke var rettet mot den part som var gjenstand for konkurspågang.

europaisk *ordre public*. Dette gjelder uavhengig av om bakgrunnsretten partene har valgt, er fra en annen del av verden. Voldgiftsavgjørelser som utelukkende baserer seg på slike avtaler mellom partene, og således ikke hensyntar de europeiske konkurransereglene, må etter dette derfor underkjennes.¹⁷⁰

Denne dommen må videre kunne tas til inntekt for at brudd på internasjonalt preseptoriske regler, og derigjennom manglende ivaretagelse av hensynene som ligger under disse, i visse tilfeller også kan medføre krenkelse av *ordre public*. EU/EØS-konkurranseretten må nemlig anses som internasjonalt preseptorisk, ettersom den på kontrakter med konkurransevidende effekter kommer til anvendelse uavhengig om kontrakten reguleres av et rettssystem utenfor EU/EØS.¹⁷¹

I tillegg har også reglene som beskytter handelsagenter, av EF-domstolen blitt betegnet som svært viktige for å oppnå europeisk samarbeid, særskilt med hensyn til «at beskytte etableringsfriheten og en konkurranse uten fordreining på det indre marked»¹⁷². Formålet med reglene er med andre ord å verne om etableringsfrihet og fri konkurranse. Med henvisning til den forannevnte ECO Swiss-avgjørelsen, mener Cordero-Moss at mye tilsier at dersom en voldgiftsdom ikke hensyntar slike regler, ville denne også anses å krenke europeisk *ordre public*.¹⁷³

Av ovennevnte rettspraksis bekreftes for det første at internasjonale kommersielle avtaler på mange ulike måter kan ha ikke-kontraktsrettslige implikasjoner for tredjeparter eller for samfunnet. I de ulike eksemplene har vi sett at implikasjonene kan være selskapsrettslige, insolvensrettslige og konkurranserettslige. Vi har også sett at reguleringer på disse aktuelle rettsområdene kan ha *ordre public*-karakter.

¹⁷⁰ Sag C-126/97 Eco Swiss China Time Ltd mod Benetton International NV, avs. 38-39; Se også Cordero-Moss (2009) s. 363; Se også Cordero-Moss (2013) s. 166.

¹⁷¹ Cordero-Moss (2018a) s. 37.

¹⁷² Sag C-381/98, Ingmar GB Ltd mod Eaton Leonard Technologies Inc., avs. 24; Se også Cordero-Moss (2009) s. 364.

¹⁷³ Cordero-Moss (2009) s. 364.

I de av eksemplene hvor voldgiftsdommer har blitt nektet tvangsfullbyrdet, synes voldgiftsretten å ha forholdt seg utelukkende til partenes lovvalg, også på de deler av rettsforholdet som ikke er kontraktsrettslige. De har derfor ikke hensyntatt mekanismer som de aktuelle rettssystemer har innført for å begrense partsautonomien på disse områdene, i form av preseptoriske regler, internasjonalt preseptoriske regler eller eksklusive lovvalgsregler.

I tråd med dette, påpeker Cordero-Moss at voldgiftsdommer risikerer å krenke *ordre public* når lovvalget til partene har ført til at voldgiftsretten ikke har hensyntatt slike regler i det som ellers ville vært bakgrunnsretten.¹⁷⁴ Hun viser i den forbindelse da til at de hensyn som ligger til grunn for eksklusive lovvalgsregler og internasjonalt preseptoriske regler, i noen tilfeller også kan medføre at en voldgiftsdom som utelukkende har fulgt partenes lovvalg, også kan anses å være i strid med *ordre public*.¹⁷⁵ Disse hensyn kan nemlig være så tungtveiende at voldgiftsavgjørelser som ikke har tatt hensyn til dem, må anses å være støtende mot fundamentale prinsipper.¹⁷⁶ Man kan etter hennes syn i tillegg – og av samme grunn - forestille seg situasjoner der en voldgiftsdom vil kunne bli tilsidesatt som ugyldig eller nektet tvangsfullbyrdelse også når den ikke har hensyntatt vanlige preseptoriske regler.¹⁷⁷

2.3.2.3 *Rettsregelen*

Sammenholder man ovennevnte rettspraksis og juridisk teori med gjeldende lovgivning, må det kunne konstateres at voldgiftsavgjørelser senere risikerer å bli tilsidesatt eller nektet tvangsfullbyrdet av en ordinær domstol, dersom voldgiftsretten utelukkende forholder seg til partenes lovvalg når rettsforholdene ikke er rent kontraktsrettslige og har implikasjoner for tredjepart eller betydning for samfunnet. Dette skjer når begrensninger som er satt for partsautonomien i den nasjonale lovgivningen, ikke hensyntas - og dette igjen resulterer i en voldgiftsdom som er i strid med fundamentale prinsipper i samfunnet.

Uttrykt på en noe annen måte, kan en voldgiftsdom stå i fare for å krenke fundamentale prinsipper dersom resultatet i saken er i uoverensstemmelse med hva utfallet ville ha blitt dersom partene gjennom sin avtale ikke hadde tilsidesatt lovvalgsreglene på det aktuelle rettsområdet.

¹⁷⁴ Cordero-Moss (2013) s. 60.

¹⁷⁵ Cordero-Moss (2013) s. 168.

¹⁷⁶ Cordero-Moss (2009) s. 367.

¹⁷⁷ Cordero-Moss (2017) s. 324.

Dette kan altså inntreffe dersom hensynene som ligger under de aktuelle materielle regler som ikke ble overholdt som følge av lovvalget til partene, er av en slik karakter at man anser dem som fundamentale i rettssystemet i voldgiftsetet eller på stedet hvor det søkes tvangsfullbyrdelse. Dersom også selve det konkrete resultatet i saken da er å anse som støtende mot fundamentale prinsipper i rettssystemet, vil en voldgiftsdom i slike tilfeller risikere å bli tilsidesatt eller nektet tvangsfullbyrdet.¹⁷⁸

Dersom de lovvalgsregler som har blitt tilsidesatt, ville ført til anvendelse av et *annet* lands rett enn domstolens, ville domstolen i visse tilfeller også kunne hensynta brudd på internasjonalt preseptoriske regler etter dette landets rett, dersom partenes avtale var ment å omgå disse reglene.¹⁷⁹ En tilsidesettelse eller nektelse av tvangsfullbyrdelse av voldgiftsdommen ville imidlertid ikke kunne skje basert på omgåelse av disse regler alene, men kun dersom dette var regler til beskyttelse av grunnleggende moralnormer. Videre måtte de samme moralnormene være å anse som fundamentale også i domstolens eget rettssystem. At en avtale mellom partene ikke er i overensstemmelse med utenlandske regler (altså andre regler enn domstolens), er derfor *også* noe som kan medføre krenkelse av *ordre public*.

2.3.2.4 Prøvingsintensitet og ordre public-forbeholdet

Utover at det er på det rene at terskelen er høy for å tilsidesette eller nekte tvangsfullbyrdelse av en voldgiftsdom fordi den strider mot *ordre public*,¹⁸⁰ har nok også selve begrepet *ordre public* stadig et visst element av uklarhet og uforutsigbarhet i seg. Kanskje er også det noe av forklaringen på hvorfor domstolene generelt har hatt en restriktiv tilnærming til begrepet.¹⁸¹

Dette er i seg selv – muligens – noe som videre kunne tale for at partsautonomien i voldgift i realiteten vanskelig kan begrenses.

En annen problemstilling er om selve prøvingsintensiteten til domstolene (av *ordre public*-forbeholdet), kan si noe om det samme.

¹⁷⁸ Se også Cordero-Moss (2018b) s. 51-62.

¹⁷⁹ Se kapittel 2.3.2.2.3 side 27.

¹⁸⁰ Se kapittel 2.3.2.2.

¹⁸¹ Born (2016) s. 254.

Dersom en voldgiftsavgjørelse blir angrepet som ugyldig eller nektet tvangsfullbyrdet på det grunnlag at den er i strid med *ordre public*, er det nemlig ulike meninger om med hvilken intensitet en domstol faktisk skal prøve *ordre public*-vurderingen.

Voldgiftslovens ordlyd gir ingen veiledning vedrørende dette, og det gjør heller ikke UNCITRAL-modelloven eller New York-konvensjonen.

I den juridiske teorien viser Cordero-Moss til at det foreligger to alternative hovedsynspunkter, som innebærer henholdsvis en maksimalistisk og minimalistisk tilnærming.¹⁸²

Etter den maksimalistiske tilnærmingen kan domstolen helt uavhengig prøve *ordre public*-vurderingen som voldgiftsretten har foretatt. Etter den minimalistiske tilnærmingen er det derimot ikke rom for dette. Domstolens rolle begrenses etter sistnevnte tilnærming til å skulle verifisere hvorvidt voldgiftsretten faktisk har vurdert, med behørig oppmerksomhet og kompetanse, de regler som anses å ha relevans for *ordre public*.¹⁸³

Det synes imidlertid å være en slags konvergens mellom disse to tilnærminger, basert på et prinsipp om at *ordre public*-forbeholdet ikke skal brukes for å avsi en ny dom. Domstolskontrollens formål er derfor ikke at det skal foretas en realitetsprøving av voldgiftsdommen som sådan, verken av lovanvendelse eller av vurderingen av faktiske forhold.¹⁸⁴ En mulighet er at domstolskontroll av *ordre public*-forbeholdet utføres gjennom å i en viss utstrekning ettergå voldgiftsrettens begrunnelse av avgjørelsen. En enda mer dyptgående prøving enn dette, herunder av partenes anførsler og av bevisene som er fremlagt, er imidlertid kun mulig i eksepsjonelle tilfeller, som når voldgiftsdommen ikke er begrunnet, eller når *ordre public* ikke engang har blitt vurdert.¹⁸⁵

Etter Cordero-Moss sitt syn, bør ikke domstolens tilnærming bli så restriktiv at det forventes at den delegerer til voldgiftsretten hele evalueringen av hvorvidt fundamentale prinsipper i domstolens eget rettssystem har blitt krenket. Samtidig fremhever hun at det er ønskelig at

¹⁸² Cordero-Moss (2017) s. 328.

¹⁸³ Cordero-Moss (2017) s. 329.

¹⁸⁴ Cordero-Moss (2017) s. 329; Se også kapittel 2.1 side 15 i avhandlingen.

¹⁸⁵ Cordero-Moss (2017) s. 329; Radicati (2012) s. 63.

domstolene viser selvbeherskelse og ikke betrakter *ordre public*-forbeholdet som en anke over lovanvendelsen.¹⁸⁶

En relativt fersk dom om prøvingsintensiteten i forbindelse med *ordre public*-forbeholdet, ble avsagt av Frostating lagmansrett i 2018, og kan gi nyttig veiledning. Her synes lagmannsretten faktisk å gå relativt langt i retning av å innta en maksimalistisk tilnærming. Det fremheves at den eneste begrensningen som finnes i domstolenes prøvingsadgang, er at denne er «meget snever».¹⁸⁷ Videre skal prøvingen av voldgiftsdommens gyldighet skje «etter en «materiell overprøving» der retten ikke er bundet av voldgiftsrettens bevisvurdering»¹⁸⁸. Det som deretter skjer, er at lagmannsretten tilsynelatende revurderer fullt ut resonnementet voldgiftsretten har gjort både når det kommer til jus og fakta, før det tas stilling til om *ordre public* er krenket. Lagmannsretten foretar med andre ord en helt uavhengig vurdering av *ordre public*-forbeholdet.

Ovennevnte rettskildebilde trekker nok neppe i retning av at prøvingsintensiteten skal begrenses til et minimalistisk nivå. Det synes på den ene side å være på det rene at *ordre public*-forbeholdet ikke skal brukes som et verktøy for å få realitetsprøvd en voldgiftsavgjørelse. Samtidig synes domstolene heller ikke å være avskåret fra å selvstendig kunne vurdere om hvorvidt *ordre public* er krenket.¹⁸⁹

Sistnevnte er viktig for avhandlingens problemstilling, ettersom prøvingsadgang av et visst omfang innebærer at *ordre public*-forbeholdet får mer aktualitet i domstolskontrollen. Dette underbygger igjen at de forannevnte hensynene som ligger under eksklusive lovvalgsregler, preseptoriske regler og internasjonalt preseptoriske regler, må ivaretas – og at partsautonomien i voldgift ikke uten videre kan anses å være ubegrenset.

¹⁸⁶ Cordero-Moss (2017) s. 328.

¹⁸⁷ LF-2018-123987, hvor det igjen henvises til NOU 2001:33 s. 76.

¹⁸⁸ LF-2018-123987.

¹⁸⁹ Se også Cordero-Moss (2017) s. 330, hvor hun presiserer at det på ingen måte er noe motsetningsforhold mellom adgangen til å gjøre en selvstendig *ordre public*-vurdering, og det synspunkt at *ordre public*-forbeholdet i seg selv skal ha et snevert anvendelsesområde.

2.3.3 Oppsummert om partsautonomiens begrensninger

Vi har så langt sett at voldgiftsrettens dom risikerer å bli tilsidesatt som ugyldig eller nektet tvangsfullbyrdet ved ugyldige voldgiftsavtaler eller strid mot *ordre public*. Dette kan forekomme dersom voldgiftsretten utelukkende forholder seg til partenes lovvalg og således ikke hensyntar reglene i partenes hjemlandsrett om rettslig handleevne, eller spesielle hensyn som ligger under eksklusive lovvalgsregler, preseptoriske regler og internasjonalt preseptoriske regler i voldgiftens sete eller i landet der dommen søkes tvangsfullbyrdet, eller også i tredje land.

Hensett til denne avhandlingens problemstilling, gir dette et bilde av en partsautonomi som ikke har en ubegrenset rekkevidde. Selv om partene har valgt loven som skal anvendes på tvistens substans, kan ikke voldgiftsretten i alle sammenhenger utelukkende forholde seg til denne, dersom man skal unngå risikoen for senere tilsidesettelse eller nektelse av tvangsfullbyrdelse i det ordinære domstolsapparatet.

I det følgende vil jeg drøfte hvordan en slik begrensning i partsautonomi for voldgiftsretten tilsynelatende kan innebære et dilemma, og hva som er mulige løsninger på dette.

3 Voldgiftsrettens dilemma – og mulige løsninger

Utover å fastslå at partsautonomien i voldgift har sine begrensninger, vet vi imidlertid at voldgiftsretten som det klare utgangspunktet skal innrette seg etter partenes vilje (herunder deres lovvalg), og at voldgiftsdommen vil kunne tilsidesettes som ugyldig eller nektes tvangsfullbyrdet *også* dersom voldgiftsretten anses å ha handlet utenfor sin kompetanse.¹⁹⁰

Dette kan for sistnevnte derfor innebære et åpenbart dilemma.

Som Cordero-Moss fremhever, er det «ingen heldig situasjon for en voldgiftsdommer å måtte velge mellom to potensielle grunner for innsigelse mot dommen»¹⁹¹. Hun illustrerer dilemmaet ved å stille spørsmålet om voldgiftsretten risikerer å gå utover sitt verv eller å utøve pro-

¹⁹⁰ Cordero-Moss (2013) s. 61; Se også kapittel 2.2 side 17-19 i avhandlingen.

¹⁹¹ Cordero-Moss (2013) s. 61.

sessuell uregelmessighet dersom den hensyntar EUs konkurranserett¹⁹², om partene på sin side ikke har hensyntatt denne gjennom sitt lovvalg i kontrakten. Hun spør med andre ord om voldgiftsretten i et slikt tilfelle er tvunget til å velge mellom to mulige grunner for at voldgiftsdommen kan bli ugyldig eller nektet tvangsfullbyrdet, nemlig krenkelse av *ordre public* på den ene siden, og overskridelse av dens verv på den andre.¹⁹³ Tilsvarende kan man spørre seg om voldgiftsretten, i andre tilfeller, anses å gå utover sin kompetanse dersom den hensyntar reglene i partenes hjemland (eksempelvis ved spørsmål om rettslig handleevne) istedenfor å forholde seg utelukkende til partenes lovvalg.

Jeg vil nå forsøke å klarlegge om det finnes svar på disse spørsmålene, samt redegjøre for hvordan dilemmaet eventuelt kan løses. Ser man hen til den juridiske teorien, finnes det tilsynelatende mer enn en tilnærming som er tatt i den forbindelse.¹⁹⁴ Jeg vil her presentere to av disse tilnærmingene, som tar utgangspunkt i henholdsvis internasjonal privatrett og etikk som grunnlag for å begrense partsautonomien i voldgift.

Den mulige internasjonalprivatrettslige veien, som frontes av Cordero-Moss,¹⁹⁵ behandles først.

3.1 Internasjonal privatrett som rammeverk

Når jeg nå skal ta for meg hovedlinjene i Cordero-Moss sitt resonnement, er reglene om virkningene og begrensningene av lovvalg i den internasjonale privatretten et naturlig startsted.

3.1.1 Lovvalg i internasjonal privatrett – virkninger og begrensninger

Lovvalgets virkning er etter internasjonal privatrett i utgangspunktet at den retten som ble valgt, vil fortrenge alle andre lands rett. Det gjelder også de reglene som der er preseptoriske. Man finner dette forutsatt både i kjøpslovvalgsloven¹⁹⁶ og i lovvalgsregler i ulike EU-direktiver som er implementert i norsk rett. Den allerede omtalte Roma I-forordningen utgjør bakteppet for de samme direktivenes lovvalgsregler.¹⁹⁷

¹⁹² Se side 31-32.

¹⁹³ Cordero-Moss (2016) s. 310.

¹⁹⁴ Cordero-Moss (2017) s. 341.

¹⁹⁵ Cordero-Moss (2017) s. 341-345.

¹⁹⁶ Ot.prp. nr. 15 (1963-1964) s. 7.

¹⁹⁷ Cordero-Moss (2018a) s. 30-31.

Når Cordero-Moss drøfter internasjonal privatretts mulige betydning i løsningen av ovennevnte dilemma, gjør hun det nettopp med utgangspunkt i hovedregelen om partsautonomi i Roma 1-forordningen.¹⁹⁸ Etter forordningen står partene fritt til å velge hvilken nasjonal rett som skal regulere *kontrakten*, samt at de også kan velge forskjellige lands rett for ulike deler av denne.

Vi har imidlertid allerede sett at internasjonalt preseptoriske regler kan komme til anvendelse på tross av partenes lovvalg og på tross av at kontrakten er internasjonal.¹⁹⁹ Videre kommer partsautonomi som tilknytningsfaktor i internasjonal privatrett bare til anvendelse når tvistes spørsmålet er kontraktsrettslig (eller erstatningsrettslig). Dersom tvistes spørsmålet utover det kontraktsrettslige for eksempel også har selskapsrettslige eller konkurranserettslige implikasjoner, vil domstolen som vi har sett anvende loven som partene har valgt på de kontraktsrettslige delene av saken, mens lovvalgsreglene under den internasjonale privatretten vil avgjøre hvilken lov som anvendes på de selskapsrettslige og konkurranserettslige delene.²⁰⁰

Spørsmålet er imidlertid om partsautonomien som lovvalgsregel eventuelt kan ha en større rekkevidde i voldgift enn i internasjonal privatrett. Det er nemlig på det rene at partene etter voldgiftsloven kan velge loven som skal anvendes på «sakens» materielle substans.²⁰¹ Det samme gjelder i UNCITRAL-modelloven, hvorefter lovvalget gjelder for tvistens materielle substans, og etter mange andre lovvalgsregler i nasjonal voldgiftslovgivning generelt.²⁰² Etter ordlyden i både voldgiftsloven og UNCITRAL-modelloven er lovvalget altså ikke begrenset til kontrakten eller kontraktsreguleringen i seg selv, slik det er i Roma I-forordningen,²⁰³ men til «saken» som sådan. En naturlig forståelse av dette kunne være at partsautonomien i voldgift faktisk rekker lenger enn i internasjonal privatrett. Med en slik (ordlydsbasert) tilnærming ville man derfor kunne anse partenes lovvalg som gjeldende også på de tvistes spørsmål som ikke er rent kontraktsrettslige. Internasjonal privatrett ville etter denne logikk med andre ord ikke være et tilstrekkelig grunnlag for voldgiftsretten til å overstyre partenes lovvalg.²⁰⁴

¹⁹⁸ For 593/2008/EF art. 3.

¹⁹⁹ Se kapittel 2.3.2.2.5.

²⁰⁰ Cordero-Moss (2017) s. 344.

²⁰¹ Voldgiftsloven § 31 første ledd.

²⁰² UNCITRAL-modelloven art. 28(1); Se også Cordero-Moss (2017) s. 344.

²⁰³ For 593/2008/EF art. 3.

²⁰⁴ Cordero-Moss (2017) s. 344.

Cordero-Moss stiller seg imidlertid kritisk til en slik logikk. Med henvisning til UNCITRAL-modelloven, vedgår hun riktignok at lovvalget som er mulig i voldgift, er relatert til tvistens materielle substans. Hun påpeker likevel deretter at tvisten i seg selv kan ha et omfang som rekker lenger enn hva som er voldgiftsrettens jurisdiksjon. Partenes mulighet til å foreta lovvalget, må derfor vurderes i lys av dette. Ved voldgift kan man nemlig generelt bare få avgjort tvister *mellom partene* om rettigheter og forpliktelser som disse disponerer over, og når avgjørelsen har effekt *for partene*. En voldgiftsrett kan med andre ord, i utgangspunktet, ikke treffe en avgjørelse som har effekt på tredjeparter. Cordero-Moss bemerker at den i det sistnevnte tilfelle da i så fall ville ha behandlet aspekter som befinner seg utenfor tvisten, og som heller ikke kan være dekket av den vide ordlyden som lovvalgsregelen i den ovennevnte voldgiftslovgivningen måtte ha.²⁰⁵ I det foregående har vi videre sett at nettopp hensynet til tredjeparter er en vanlig årsak til at partsautonomien er begrenset innen den internasjonale privatretten, eksempelvis når tvistespørsmålene er selskapsrettslige eller involvensrettslige.²⁰⁶

Etter et slikt resonnement synes derfor ordlyden i voldgiftsloven og UNCITRAL-modelloven, ikke å utvide partsautonomiens rekkevidde, sammenlignet med hva som følger av Roma 1-forordningen og den internasjonale privatretten. Dette skulle igjen kunne tilsi at de mekanismer som nasjonale rettssystemer har innført for å begrense partsautonomien, og som er omtalt tidligere i avhandlingen,²⁰⁷ burde kunne rettferdiggjøre en begrensning av partsautonomien også i voldgift.

Således blir også partsautonomiens begrensninger et argument for hvilken rolle internasjonal privatrett kan spille i løsningen av voldgiftsrettens dilemma.²⁰⁸ Løsningen til Cordero-Moss innebærer altså å betrakte internasjonal privatrett som et legalt rammeverk for å fastsette rekkevidden til partenes og voldgiftsrettens lovvalg. Logikken er at dersom lovvalget utføres med en kompetanse som er basert på internasjonal privatrett, kan heller ikke restriksjoner på eller unntak fra dette være i strid med den valgte loven, så lenge disse restriksjoner eller unntak i

²⁰⁵ Cordero-Moss (2017) s. 345.

²⁰⁶ Se kapittel 2.3.2.2.5.

²⁰⁷ Se kapittel 2.3.2.2.1-2.3.2.2.3.

²⁰⁸ Cordero-Moss (2017) s. 344; Se også Cordero-Moss (2014) s. 206, hvor hun understreker at selv om partsautonomiens begrensninger i den internasjonale privatretten ikke kan sies å komme direkte til anvendelse i voldgift, "they may give guidance to the arbitral tribunal when the arbitral tribunal has to restrict the choice of law made in the contract in order to avoid conflict with the applicable public policy, or when a party invokes one of these rules as a defence against the allegation of breach of contract".

igjen er basert på internasjonal-privatrettslige prinsipper og regler.²⁰⁹ Sagt på en annen måte: etter denne tilnærmingen tolkes partenes lovvalg innenfor rammer satt av den internasjonale privatretten, og voldgiftsretten må derfor også kunne tolke det samme lovvalget i lys av begrensninger som partsautonomien har der.²¹⁰

Voldgiftsretten går derfor etter Cordero-Moss sin mening altså *ikke* utover sitt verv når den hensyntar reglene i partenes hjemlandsrett om rettslig handleevne, eller spesielle hensyn som ligger under eksklusive lovvalgsregler, preseptoriske regler og internasjonalt preseptoriske regler i voldgiftens sete eller i landet der dommen søkes tvangsfullbyrdet, eller i tredje land. Dersom voldgiftsrettens valg blir gjort etter lovvalgsregler under den internasjonale privatretten, er det også den internasjonale privatretten selv som gir grunnlag for at den valgte loven blir overstyrt.²¹¹

3.1.2 Hva med retten til kontradiksjon?

Det er nå verdt å kort bemerke at et ytterligere kriterium for tilsidesettelse eller nektelse av tvangsfullbyrdelse av voldgiftsdommer etter voldgiftsloven, er at «den part som voldgiftsdommen er påberopt overfor, (...) ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken»²¹².

Dette er etter sin ordlyd en bestemmelse som ivaretar partenes rett til kontradiksjon i voldgift.

Et spørsmål er om det kan være problematisk i forhold til denne kontradiksjonsretten om voldgiftsretten inntar en aktiv rolle i forhold til lovvalg.²¹³ Spørsmålet bør ha en viss relevans for denne avhandlingens problemstilling. Om svaret er ja, kunne nemlig dette i seg selv synes å tale imot at partsautonomien i voldgift skal begrenses, og voldgiftsretten ville fort havnet i ytterligere et dilemma.

Cordero-Moss påpeker at begge parter i voldgift har rett til kontradiksjon og til å bli hørt, og at de skal ha hatt muligheten til å legge frem sin sak. Dette omfatter også muligheten til å kunne kommentere eller fremme innsigelser mot voldgiftsrettens anvendelse av andre regler enn dem partene har valgt. Selv om vi har sett at voldgiftsretten i vise tilfeller kan ha adgang

²⁰⁹ Cordero-Moss (2017) s. 345.

²¹⁰ Cordero-Moss (2009) s. 368-369.

²¹¹ Cordero-Moss (2017) s. 345.

²¹² Voldgiftsloven § 43 første ledd bokstav b for ugyldighet og § 46 første ledd bokstav b for nektelse av tvangsfullbyrdelse. Disse bestemmelsene implementerer UNCITRAL-modelloven art. 34(2)(a)(ii) og 36(1)(a)(ii), som igjen implementerer New York-konvensjonen art. V(1)(b).

²¹³ Cordero-Moss (2016) s. 302.

til å anvende regler som ikke er en del av loven som partene selv har valgt, bør samtidig ikke denne adgangen misbrukes slik at den bryter med kontradiksjonsprinsippet. Cordero-Moss mener, i forbindelse med voldgiftsrettens eventuelle anvendelse av internasjonalt preseptoriske regler, at løsningen ligger i at voldgiftsretten informerer partene tilstrekkelig om at den har til hensikt å anvende disse. Slik inviteres eller oppfordres de da til å komme med kommentarer og eventuelt innsigelser mot den samme anvendelsen.²¹⁴ Utover ved anvendelsen av eventuelle internasjonalt preseptoriske regler, mener jeg at tilsvarende informasjon må gis av voldgiftsretten til partene, om den har til hensikt å sette andre begrensninger på lovvalget (eksempelvis gjennom å hensynta partenes hjemlandsrett i spørsmål om rettslig handleevne).

3.1.3 Konsekvenser av Cordero-Moss sin teori

Cordero-Moss sin teori har visse implikasjoner, som det kan være verdt å vie en viss oppmerksomhet.

For det første innebærer den at en anerkjennelse av internasjonal privatretts relevans i voldgift altså vil muliggjøre at forholdet mellom partenes lovvalg og voldgiftsrettens lovanvendelse kan forklares med kjente begreper, som for eksempel preseptoriske og internasjonalt preseptoriske regler. Dette vil i seg selv kunne bidra til mer forutsigbarhet.²¹⁵

Hennes tilnærming er imidlertid ikke ubestridt, og hun vedgår selv at «den herskende mening synes å være at partsautonomien i voldgift ikke er forankret i noe internasjonalprivatrettslig system»²¹⁶.

Samtidig har vi konstatert at voldgiftsretten i visse tilfeller vil måtte gripe inn i bakgrunnsretten som partene har valgt, for å ikke å senere risikere tilsidesettelse eller nektelse av tvangsfullbyrdelse av sin egen avgjørelse. Benektelse av den internasjonale privatrettens relevans i voldgift, vil derfor tilsynelatende medføre nødvendigheten av at andre alternative grunnlag utvikles for å rettferdiggjøre eventuell anvendelse av regler som skal ivareta spesielle hensyn, eksempelvis de internasjonalt preseptoriske reglene.²¹⁷

²¹⁴ Cordero-Moss (2016) s. 329; Cordero-Moss (2017) s. 349.

²¹⁵ Cordero-Moss (2017) s. 318.

²¹⁶ Cordero-Moss (2018b) s. 60.

²¹⁷ Cordero-Moss (2017) s. 318.

Tilnærmingen til Radicati, med hans etiske teori, er et slikt mulig grunnlag.²¹⁸

3.2 Etisk grunnlag for anvendelse av internasjonalt preseptoriske regler

Bakgrunnen for Radicatis teori er spørsmålet om hvorvidt voldgiftsretten skal anvende internasjonalt preseptoriske regler.

3.2.1 Utgangspunkt: den fundamentale partsautonomi og *voie directe*

Mens det er på det rene at internasjonalt preseptoriske regler etter internasjonalprivatrettslige regler er en begrensning, har deres relevans i voldgiftssammenheng vært mer usikker.²¹⁹

Selv om voldgiftsretten primært skal vise troskap til partene, er det nå imidlertid en klar forventning om at internasjonalt preseptoriske regler *skal* anvendes.²²⁰ Usikkerheten og uenighe- ten dreier seg nå derimot først og fremst om hva som er selve grunnlaget for anvendelsen.

Radicatis grunnlag bygger nemlig på en nærmest motsatt forståelse av voldgift enn hva Cordero-Moss legger til grunn i sin ovennevnte internasjonalprivatrettslige tilnærming. Etter hans syn er det ikke korrekt å anse at et bestemt nasjonalt lovverk utgjør det legale rammeverket i voldgift, noe som gjerne oppsummeres med at voldgift ikke har noe forum. Hans tilnærming tar utgangspunkt i at partsautonomien er fundamental i voldgift, samt støtter seg på mekanis- men til *voie directe* i de tilfeller partene ikke har foretatt noe lovvalg.²²¹

Med det rammeverket som Radicati legger til grunn, er det derfor ikke hensiktsmessig å se hen til internasjonalprivatrettslige prinsipper for å finne partsautonomiens grenser. Partsauto- nomi blir her (i motsetning til den forannevnte tilnærmingen til Cordero-Moss) i sammenheng med voldgift ikke ansett som en regulær tilknytningsfaktor basert på internasjonal privat- rett.²²²

Radicati mener derimot at anvendelsen av internasjonalt preseptoriske regler kan baseres på erkjennelsen om at voldgiften må bevare sin troverdighet som institutt, dersom den fortsatt

²¹⁸ Radicati (2012) s. 49-74; Se også Cordero-Moss (2017) s. 345-347.

²¹⁹ Cordero-Moss (2017) s. 317.

²²⁰ Radicati (2012) s. 66; Se også Cordero-Moss (2017) s. 346.

²²¹ Radicati (2012) s. 65; Se også Cordero-Moss (2017) s. 345-346.

²²² Cordero-Moss (2017) s. 346.

skal ha statenes anerkjennelse.²²³ Et slikt standpunkt kan begrunnes med at statene tillater at tvister voldgis, selv på områder der det finnes internasjonalt preseptoriske regler, og muliggjør at voldgiftsavgjørelsene får tvangskraft gjennom domstolene. Denne positive holdningen til voldgift kan anses å bygge på en antagelse om at (blant annet) de internasjonalt preseptoriske regler vil anvendes der det er på sin plass at de anvendes.²²⁴ Voldgiftsretten må videre betraktes som forpliktet til å ikke medvirke til at loven omgås.²²⁵

Dette gir etter Radicatis syn grunnlag for en etisk plikt til anvendelse av internasjonalt preseptoriske regler i voldgift.²²⁶

Ettersom Radicatis tilnærming er basert på antagelsen om at voldgift ikke har noe forum, og at internasjonal privatrett ikke kommer til anvendelse, oppstår imidlertid også spørsmålet om *hvilke* internasjonalt preseptoriske regler som da i så fall skal anvendes.²²⁷

Cordero-Moss peker i den forbindelse på at det i realiteten er mulig å anvende en rekke ulike legale systemer i internasjonale tvister. Dersom voldgiftsretten anvender internasjonal privatrett, vil den som vi har sett ha visse kriterier for valget av de internasjonalt preseptoriske regler. Radicatis tilnærming innebærer imidlertid at den internasjonaltprivatrettslige metode ikke følges. Teoretisk sett er det derfor mulig å ende opp med å anvende alle internasjonalt preseptoriske regler som er potensielt anvendbare. Dette vil igjen, paradoksalt sett, kunne medføre en enda mer utstrakt bruk av slike regler enn hva som ville vært tilfellet om tvisten hadde vært gjenstand for ordinær domstolsbehandling.²²⁸ For å unngå et slikt utfall, anbefaler Radicati at de internasjonalt preseptoriske reglene anvendes med fornuft og pragmatisme («with reason and pragmatism»²²⁹).²³⁰ Voldgiftsretten bør etter dette kun betrakte de reglene som fremstår som åpenbart rimelige å anvende i lys av omstendighetene i den konkrete sak («the arbitrators should consider only those having a genuine and reasonable title to be applied in light of the

²²³ Radicati (2012) s. 66; Se også Cordero-Moss (2017) s. 346.

²²⁴ Radicati (2012) s. 66 og 72-73; Se også Cordero-Moss (2017) s. 346.

²²⁵ Radicati (2012) s. 68; Se også Cordero-Moss (2017) s. 347.

²²⁶ Radicati (2012) s. 73; Se også Cordero-Moss s. 347.

²²⁷ Cordero-Moss (2017) s. 347.

²²⁸ Cordero-Moss (2017) s. 347.

²²⁹ Radicati (2012) s. 69.

²³⁰ Se også Cordero-Moss (2017) s. 347.

circumstances of the case»²³¹).²³² Videre bør den ifølge ham vurdere hvilke domstoler som sannsynligvis ville hatt jurisdiksjon i fravær av voldgiftsavtalen, og hvilke internasjonalt pre-septoriske regler som disse ville ha anvendt, gitt eksempelvis lokasjonen til partenes forretninger.²³³

Cordero-Moss minner om hvordan dette egentlig innebærer en viss konvergens mot en tilnærming som er basert på internasjonal privatrett. Ettersom domstolene her bør bruke vurderinger som er vanlige i internasjonal privatrett, vil dette etter hennes mening i seg selv nemlig igjen utgjøre et moment i vurderingen av hva som er hensiktsmessig anvendelse av internasjonalt pre-septoriske regler på et etisk grunnlag.²³⁴

3.2.2 Hva med delokaliseringsambisjonen?

Selv om Radicatis tilnærming i utgangspunktet må kunne sies å støtte seg på *voie directe*, erkjenner han likevel at samarbeid med og toleranse fra staten er av fundamental betydning i voldgift. Han fremhever riktignok at voldgift kun kan fungere hensiktsmessig dersom statene er innrettet for å tvangsfullbyrde voldgiftsavtaler, og da også avstå fra å behandle saker som forelegges dem i brudd med slike avtaler, samt å tvangsfullbyrde voldgiftsavgjørelser som en av partene ikke frivillig har innrettet seg etter.²³⁵

På den annen side er statenes makt stadig intakt når det kommer til å kunne utøve domstolskontroll av voldgiftsavgjørelsen, og i så måte «blande seg inn i» voldgiftsprosessen. I realiteten er voldgift etter Radicatis syn derfor ikke å anse som delokalisert. Han påpeker at statlige rettssystemer etter hvert har akseptert løsninger som i stor grad er både liberale og voldgiftsvennlige. På tross av at voldgiftsinstituttet har oppnådd denne friheten fra statlig innblanding, forblir imidlertid den samme friheten en «konsesjon» fra staten, når alt kommer til alt. Derfor må man etter hans syn i voldgift generelt også alltid hensynta eksistensen av og tilstedeværelsen til nasjonale legale systemer, samt grensene disse måtte sette. I *internasjonal* voldgift blir bildet fort enda mer komplisert, ettersom det potensielt vil kunne være flere ulike stater som

²³¹ Radicati (2012) s. 69.

²³² Se også Cordero-Moss (2017) s. 347.

²³³ Radicati (2012) s. 69; Se også Cordero-Moss (2017) s. 347.

²³⁴ Cordero-Moss (2017) s. 347.

²³⁵ Radicati (2012) s. 49; Radicati (2013) s. 42.

ønsker at sine egne regler skal kunne komme til anvendelse på den konkrete sak som er gjenstand for voldgift.²³⁶

Sett i lys av dette kan delokaliseringsambisjonen fremstå som vanskelig å oppnå. Selv Radicatis teori, som i utgangspunktet støtter seg på *voie directe*, innrømmer altså statens eksistens og tilstedeværelse som en forutsetning for at voldgift skal kunne finne sted og fungere på en formålstjenlig måte.

Ferrari har betraktninger rundt forholdet mellom voldgift og staten som kan relateres til Radicatis.²³⁷ Han mener at de mange ulike interessene som gjør seg gjeldende fra ulike aktører («stakeholders») på ulike nivåer av voldgiftsprosessen, medfører at partsautonomien begrenses. Han viser til at både partene selv, voldgiftsdommerne, voldgiftsinstitusjonene og offentligheten har interesse av at voldgiftsprosessen følger visse regler. Selv om dette ikke nødvendigvis direkte har noe å gjøre med lovvalgsregler - og mer synes å være relatert til selve voldgiftsprosessen - kan det muligens anses som et argument eller forklaring på at partsautonomien har sine begrensninger i voldgiftsinstituttet som sådan.

3.2.3 Hvor langt rekker Radicatis teori?

Radicatis teori om anvendelse av internasjonalt preseptoriske regler i voldgift på et etisk grunnlag, synes å være begrenset til å omhandle hensyntagen av nettopp internasjonalt preseptoriske regler, og ikke noe mer. Spørsmålet man derfor må kunne stille seg, er hvor effektiv hans tilnærming egentlig er som løsning på ovennevnte dilemma som voldgiftsretten kan havne i, mellom å på den ene siden ta hensyn til regler i den nasjonale retten som begrenser partsautonomien, og på den andre siden grensene for sitt verv.

Cordero-Moss sin teori kan virke mer komplett i så henseende. Ettersom hun i sin tilnærming vier plass til begrensninger i partsautonomien som sådan innen den internasjonale privatretten (og ikke bare de internasjonalt preseptoriske reglene), hensyntar hun også flere potensielle årsaker til at voldgiftsavtalen ikke er bindende eller til at *ordre public* kan krenkes, eksempelvis brudd på eksklusive lovvalgsregler.

²³⁶ Radicati (2013) s. 42.

²³⁷ Ferrari (2016) s. 17-18.

4 Er det hensiktsmessig å gi internasjonal privatrett betydning i voldgift?

På dette stadiet må det utvilsomt kunne konstateres at ingen uniform anvendelse finnes av internasjonal privatrett i voldgift i dag. I fravær av partenes lovvalg, varierer denne fra total utelukkelse i ovennevnte *voie directe*,²³⁸ via regler som overlater til voldgiftsretten å velge den best egnede internasjonalprivatrettslige lovvalgsregel,²³⁹ til nasjonale lovbestemmelser hvoretter man skal anvende den internasjonale privatretten som er gjeldende i setet for voldgiftssaken²⁴⁰.

Spørsmålet er hva som er mest hensiktsmessig.

Alvik fremhever at løsninger som *voie directe* for det første synes å overlate mye skjønn til voldgiftsretten. Videre gir de samme løsningene etter hans mening en tydelig føring og forutsetning for lovvalget, nemlig om at det skal finne sted en fleksibel helhetsvurdering knyttet til kontraktens premisser og partenes forventninger.²⁴¹ Alvik anser på denne bakgrunn lovvalgsspørsmålet til å ikke fortone seg særlig annerledes enn øvrige spørsmål som ikke eksplisitt løses i avtalen mellom partene. Han viser til at avtalen da må «utfylles på grunnlag av hva som fremstår som den mest naturlige løsningen i lys av partenes situasjon og grunnleggende forutsetninger»²⁴². Etter alminnelig kontraktsrett betyr dette typisk at man anvender bakgrunnsretten. Alvik viser imidlertid til at bakgrunnsretten i voldgift ikke er entydig, og at løsningen må bero på en vurdering som er mer fleksibel og sammensatt.²⁴³ Selv om føringen for lovvalget etter *voie directe* altså skulle være tydelig nok, er det samtidig vanskelig å se bort fra at selve resultatet av dette fort kan bli skjønnspreget, og derfor muligens uforutsigbart. Dette må være relevant i forhold til deler av den skepsis man har sett mot internasjonal privatrett i voldgift.

Vi så nemlig innledningsvis i denne avhandlingen at et argument mot den internasjonale privatretts betydning i voldgift, har vært at denne kan skape usikkerhet og forutsigbarhet.²⁴⁴ Det

²³⁸ Eksempelvis ICC Rules of Arbitration 2017.

²³⁹ Eksempelvis UNCITRAL-modelloven.

²⁴⁰ Eksempelvis voldgiftsloven.

²⁴¹ Alvik (2009) s. 50-51, hvor han viser til UNCITRAL-modelloven art. 28(4) som et uttrykk for dette, hvoretter voldgiftsretten «[i]n all cases, (...) shall decide in accordance with the terms of the contract and shall take into account the usages of the trade applicable to the transaction».

²⁴² Alvik (2009) s. 51.

²⁴³ Alvik (2009) s. 51.

²⁴⁴ Se kapittel 1.2.2.2.

viser seg imidlertid at *voie directe*-baserte tilnærminger, også har blitt kritisert for mye av det samme.

Born viser eksempelvis til at noe av formålet med lovvalgsregler, er å gi en struktur til beslutningstakernes skjønn, samt skape forutsigbarhet for partene. Når det åpnes for at lovvalget kan finne sted uten å gå via slike regler, overlates imidlertid, etter hans mening, deler av partenes materielle rettigheter til de individuelle voldgiftdommernes (subjektive og uartikulerte) instinkter. Etter hans syn kan lovvalgene som da gjøres, fort være tilfeldige, og også urettferdige.²⁴⁵

Cordero-Moss fremmer synspunkter som ikke er helt ulike disse. Hun bemerker at internasjonal privatrett faktisk kan fremstå som nyttig når det er ønskelig eller nødvendig å frembringe klarhet i rekkevidden av partenes lovvalg. Å utelukke anvendelse av internasjonal privatrett fra voldgift i det henseende å fremme forutsigbarhet, kan etter hennes mening derfor virke mot sin hensikt. Hun viser til at dersom voldgiftsretten – når partene selv ikke har foretatt et lovvalg – kunne velge den gjeldende rett direkte uten å måtte gå via lovvalgsreglene i den internasjonale privatretten, ville dette etter hennes syn kunne gi uventede, vilkårlige og lite ønskede begrensninger av partsautonomien.²⁴⁶

Den norske voldgiftslovgivningen er i denne forbindelse et klart eksempel på at internasjonal privatrett også fort faktisk *kommer* inn i bildet i forbindelse med voldgift.²⁴⁷ Videre kan denne norske løsningen i lys av ovennevnte synes å være hensiktsmessig, *nettopp* av hensyn til at den internasjonale privatretten spiller en rolle. Den skaper nemlig forutsigbarhet om hvilken internasjonal privatrett som bør anvendes av voldgiftsretten.²⁴⁸

Vi har også sett at voldgiftsretten i noen tilfeller vil måtte anvende en annen lov enn den partene selv har valgt, for å unngå å risikere at voldgiftsavgjørelsen blir tilsidesatt som ugyldig eller nektet tvangsfullbyrdet.²⁴⁹ Dersom lovvalgsreglene under den internasjonale privatretten ikke skal ha betydning for slike lovvalg, peker Cordero-Moss på at voldgiftsrettens skjønn vil

²⁴⁵ Born (2016) s. 249.

²⁴⁶ Cordero-Moss (2016) s. 313-314.

²⁴⁷ Voldgiftsloven § 31 annet ledd; Se også kapittel 1.2.2.2 side 5 i avhandlingen.

²⁴⁸ Cordero-Moss (2009) s. 371.

²⁴⁹ Se kapittel 2.3.3.

være svært lite begrenset.²⁵⁰ Selv om dette vil kunne gi mye fleksibilitet, kan virkningene også her være negative i form av økt uforutsigbarhet og usikkerhet.

Om partsautonomien i voldgift ikke hjemles i et internasjonalprivatrettslig system, med isteden *voie directe*-lignende grunnlag, vil også grunnlaget for selve voldgiftsrettens inngrep i bakgrunnsretten – som noen ganger vil være nødvendig – kunne fremstå som noe mer uklart. Teorien til Radicati som er presentert i denne avhandlingen, kan muligens ses som et eksempel på dette. Den kan synes svært skjønnsmessig, uten et entydig og klart hjemmelsgrunnlag. Risikoen kan da etter min mening være at den er så skjønnsmessig at også dens anvendelse og virkninger blir uforutsigbare. Cordero-Moss omtaler dette, og peker på at Radicatis etiske tilnærming har den ulempe at den gjør «det (...) vanskelig å definere vilkårene for og virkninger av en slik moralsk plikt»²⁵¹.

Mye kan nok tale for at en fullstendig utelukkelse av internasjonal privatrett fra voldgift, vil være lite hensiktsmessig. Dette gjelder for det første med hensyn til å skape mest mulig forutsigbarhet for partene. For det andre vil den internasjonale privatretten kunne oppstille et nødvendig rammeverk for at voldgiftsretten fullt ut skal kunne hensynta de begrensninger i partsautonomien som reglene om tilsidesettelse og nektelse av tvangsfullbyrdelse voldgiftsavgjørelser faktisk setter.

5 Oppsummerende betraktninger

Selv om min drøftelse av partsautonomiens grenser og internasjonal privatretts betydning i voldgift har tatt utgangspunkt i norsk rett, må svarene jeg har kommet frem til, i stor grad kunne anses å gjelde for internasjonal kommersiell voldgift som sådan. For det første har New York-konvensjonen og UNCITRAL-modelloven utgjort et rammeverk for å vurdere om hvorvidt det finnes begrensninger i partsautonomien som lovvalgsregel. Rammeverket har med andre ord bestått av de to internasjonale kilder som må kunne sies å ha spilt den største rollen når det kommer til å harmonisere voldgiftslovgivningen på tvers av landegrensene.²⁵² Når det kommer til resonnementene som vurderingen av den internasjonale privatrettens rolle i vold-

²⁵⁰ Cordero-Moss (2016) s. 313.

²⁵¹ Cordero-Moss (2018b) s. 60.

²⁵² Se kapittel 1.4.1.

gift har bygget på, er disse tilsvarende gjort med utgangspunkt i et rettskildebilde hvor harmoniseringshensynet står sterkt.²⁵³

Det kan konkluderes med at lovfestede regler om tilsidesettelse av en voldgiftsdom på grunn av ugyldighet og om nektelse av dens tvangsfullbyrdelse setter visse grenser for partsautonomien som lovvalgsregel i voldgift. Nærmere bestemt risikerer en voldgiftsdom å bli kjent ugyldig eller nektet tvangsfullbyrdet dersom voldgiftsretten utelukkende har forholdt seg til partenes lovvalg uten å hensynta regler om rettslig handleevne i partenes hjemland, eller dersom dommens resultat krenker fundamentale prinsipper i voldgiftsetet eller på stedet for dens tvangsfullbyrdelse, eller i et tredje land.

Utover å ha fastslått at de ovennevnte grenser for partsautonomien finnes, har vi videre også sett at dette for voldgiftsretten innebærer et mulig dilemma i forhold til et annet kriterium som er satt for tilsidesettelse og/eller nektelse av tvangsfullbyrdelse av voldgiftsdommer, nemlig når voldgiftsrettens går utover sitt verv.

Man kan videre konstatere at ulike tilnærminger finnes for voldgiftsretten i møtet med de samme dilemmaer. Det kan argumenteres for at voldgiftsretten skal bruke internasjonal privatrett som en mulig veileder og rettslig rammeverk i vurderingen av hvorvidt og i hvilken grad regler i partenes hjemlandsrett om rettslig handleevne, samt eksklusive lovvalgsregler, preseptoriske regler og internasjonalt preseptoriske regler skal hensyntas og anvendes. Etter Cordero-Moss sin teori, som er presentert i kapittel 3.1, blir regelen om at en voldgiftsdom kan tilsidesettes som ugyldig eller nektes tvangsfullbyrdet dersom voldgiftsretten har gått utover sitt verv, et grunnlag for anvendelse av internasjonal privatrett i voldgift. Ved å hjemle begrensninger i partsautonomien i den internasjonale privatretten, vil voldgiftsretten ikke gå utover sitt verv dersom den, eksempelvis, griper inn i partenes lovvalg for å unngå at fundamentale prinsipper blir krenket i voldgiftsetet, i landet hvor en voldgiftsavgjørelse skal fullbyrdes, eller i en tredje stat.

Dersom det er ønskelig å utelukke den internasjonale privatretten fra internasjonal voldgift, vil dette tilsynelatende nødvendiggjøre andre grunnlag for å, i visse tilfeller, kunne begrense

²⁵³ Se kapittel 1.4.2.

partsautonomien. En mulighet, som er redegjort for i denne avhandlingens kapittel 3.2 gjennom Radicatis teori, er at partsautonomien (i hvert fall delvis) begrenses på et etisk grunnlag.

Det synes videre å være tilsynelatende bred enighet om at internasjonalt preseptoriske regler skal anvendes i voldgift, i det minste for at voldgiftsinstituttet skal bevare sin troverdighet. Hvorvidt internasjonal privatrett er grunnlaget for deres anvendelse, er det riktignok ulike meninger om, men man kan som det fremgår i avhandlingen ikke utelukke at vurderinger som er vanlige i internasjonal privatrett, også vil være et moment i vurderingen av hvilke internasjonalt preseptoriske regler som eventuelt skal anvendes i voldgift på et etisk grunnlag.

Vi har også sett at internasjonal privatrett og lovvalgsregler kan komme direkte til anvendelse gjennom nasjonal voldgiftslovgivning (herunder den norske), og skape forutsigbarhet i de tilfeller partene ikke selv har foretatt noe lovvalg.

Derfor finner jeg det vanskelig, og ikke nødvendigvis hensiktsmessig, å utelukke den internasjonale privatretten fra voldgift.

Kilder

Litteratur

- Alvik (2009) Alvik, Ivar. "Lovvalg internasjonal kommersiell voldgift." Lov og rett nr. 1 (2009), s. 43-53
[Sitert fra Idunn.no].
- Berg (2006) Berg, Borgar Høgetveit (red.). *Voldgiftsloven med kommentarer*. Oslo: Gyldendal, 2006
[Sitert fra min.rechtsdata.no].
- Blessing (1997) Blessing, Marc. "Choice of Substantive Law in International Arbitration." *Journal of International Arbitration* Vol. 14, nr. 2 (1997), s. 39-65
[Sitert fra Kluwer Law International Journal Library].
- Born (2014) Born, Gary B., *International Commercial Arbitration (Second Edition)*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International BV, 2014
[Sitert fra Kluwer Arbitration Books].
- Born (2016) Born, Gary B., *International Arbitration: Law and Practice (Second Edition)*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International BV, 2016.
- Cordero-Moss (2007) Cordero-Moss, Giuditta. "Lovvalgsregler for internasjonale kontrakter: Tilsynelatende likheter og reelle forskjeller mellom europeiske og norske regler." *Tidsskrift for Rettsvitenskap* nr. 5 (2007), s. 679-717
[Sitert fra Idunn.no].

- Cordero-Moss (2009) Cordero-Moss, Giuditta. “Lovvalg i internasjonal voldgift. Et tillegg og et forskningsprosjekt.” *Lov og rett* nr. 6 (2009), s. 361-373
[Sitert fra Idunn.no].
- Cordero-Moss (2013) Cordero-Moss, Giuditta. *Internasjonal privatrett på formuerettens område*, Oslo: Universitetsforlaget, 2013.
- Cordero-Moss (2014) Cordero-Moss, Giuditta. *International Commercial Contracts*, Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
- Cordero-Moss (2015) Cordero-Moss, Giuditta. “Internasjonalt arbeid med voldgift.” *Lov og rett* nr. 1 (2015), s. 1-2
[Sitert fra Idunn.no].
- Cordero-Moss (2016) Cordero-Moss, Giuditta. “The Arbitral Tribunal’s Power in respect of the Parties’ Pleadings as a Limit to Party Autonomy On Jura Novit Curia and Related Issues.” i *Limits to Party Autonomy in International Commercial Arbitration*. Franco Ferrari red., New York: Juris 2016, s. 289-330
<https://folk.uio.no/giudittm/Limitations%20to%20Party%20Autonomy.pdf> hentet 15.03.2020.
- Cordero-Moss (2017) Cordero-Moss, Giuditta. “EU Overriding Mandatory Provisions and the Law Applicable to the Merits.” i *The impact of EU law on international commercial arbitration*. Franco Ferrari red., New York: Juris 2017, s. 317-349

<https://folk.uio.no/giudittm/10-Chapter%2010-Cordero.pdf> hentet 15.03.2020.

Cordero-Moss (2018a)

Cordero-Moss, Giuditta. "Hovedtrekk ved lovvalg." i *Norsk ordre public som skranke for partsautonomi i internasjonale kontrakter og internasjonal tvisteløsning*. Giuditta Cordero-Moss red., Oslo: Universitetsforlaget 2018a, s. 29-43 [Sitert fra Idunn.no].

Cordero-Moss (2018b)

Cordero-Moss, Giuditta. "Hovedtrekk ved anerkjennelse og tvangsfullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser." i *Norsk ordre public som skranke for partsautonomi i internasjonale kontrakter og internasjonal tvisteløsning*. Giuditta Cordero-Moss red., Oslo: Universitetsforlaget 2018b, s. 51-64 [Sitert fra Idunn.no].

Cordero-Moss (2018c)

Cordero-Moss, Giuditta. "Kilder." i *Norsk ordre public som skranke for partsautonomi i internasjonale kontrakter og internasjonal tvisteløsning*. Giuditta Cordero-Moss red., Oslo: Universitetsforlaget 2018c, s. 23-28 [Sitert fra Idunn.no].

Cordero-Moss (2018d)

Cordero-Moss, Giuditta. "Vilkår for anvendelse av ordre public-forbeholdet." i *Norsk ordre public som skranke for partsautonomi i internasjonale kontrakter og internasjonal tvisteløsning*. Giuditta Cordero-Moss red., Oslo: Universitetsforlaget 2018d, s. 65-119 [Sitert fra Idunn.no].

- Derains & Schwartz (2005) Derains, Yves & Schwartz, Eric A. *Guide to the ICC Rules of Arbitration*, Haag: Kluwer Law International, 2005
[Sitert fra Kluwer Law International].
- Ferrari (2016) Ferrari, Franco. "Preface." i *Limits to Party Autonomy in International Commercial Arbitration*. Franco Ferrari red., New York: Juris 2016, s. 17-18
<https://folk.uio.no/giudittm/Limitations%20to%20Party%20Autonomy.pdf> hentet 15.03.2020.
- Radicati (2012) Radicati, Luca Di Brozolo. "Mandatory Rules and International Arbitration." *American Review of International Arbitration* Vol. 23, nr 1 (2012). s. 49-74
[Sitert fra Westlaw Next].
- Radicati (2013) Radicati, Luca di Brozolo, "International Arbitration and Domestic Law." i *International Commercial Arbitration*. Giuditta Cordero-Moss red., Cambridge: Cambridge University Press 2013, s. 40-57
[Sitert fra Cambridge Core All Books].
- Roald (2012) Roald, Hedda Bjøralt. *Avtaler med patentrettslige implikasjoner: Lovvalg og voldgift*. Masteroppgave levert ved det juridiske fakultet på universitetet i Oslo 2012
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/19961/4/165727.pdf> hentet 15.04.2020.
- Tetzschner (2012) Tetzschner, Ulrik Conrad von. *Grenser for hva som kan være gjenstand for voldgift – interna-*
55

sjonale utviklingstrekk og forholdet til ordre public. Masteroppgave levert ved det juridiske fakultet på universitet i Oslo 2012

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/19962/165731.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

hentet 15.04.2020.

Øverby (2018)

Øverby, Cathrine Bjoland. "Selskapsrett og ordre public." i *Norsk ordre public som skranke for partsautonomi i internasjonale kontrakter og internasjonal tvisteløsning*. Giuditta Cordero-Moss red., Oslo: Universitetsforlaget 2018, s. 216-239 [Sitert fra Idunn.no].

Norske rettskilder

Lover

- 1915 Lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) [OPPHEVET].
- 1918 Lov 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fullmakt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven).
- 1964 Lov 3. april 1964 nr. 1 om mellomfolkeleg-privatrettslege reglar for løsøyrekjøp (kjøpslovvalgsloven).
- 1984 Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven).
- 1992 Lov 19. juni 1992 nr. 56 om handelsagenter og handelsreisende (agenturloven).
- 1992 Lov 27. november 1992 nr. 111 om lovvalg i forsikring (forsikringslovvalgsloven).

1997	Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven).
1999	Lov 25.juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven).
2002	Lov 21. juni 2002 nr. 34 om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven).
2004	Lov 14. mai 2004 nr. 25 om voldgift (voldgiftsloven).
2005	Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv (arbeidsmiljøloven).
2005	Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven).
2014	Lov 20.juni 2014 nr. 27 om opplysningsplikt og angrerett ved fjernsalg og salg utenom faste forretningslokaler (angrerettloven).

Lovforarbeider

NOU 2001: 32, bind A	Rett på sak Lov om tvisteløsning.
NOU 2001: 32, bind B	Rett på sak Lov om tvisteløsning.
NOU 2001: 33	Voldgift.
Ot.prp. nr. 15 (1963-1964)	Om lov om hvilket lands rettsregler skal gjelde ved internasjonale løserekjøp.
Ot.prp. nr. 72 (1991-1992)	Om lov om lovvalg i forsikring, lov om gjennomføring i norsk rett av EØS-avtalens vedlegg V punkt 2 om fri bevegelighet for arbeidstakere m.v innenfor EØS og lov om endringer i enkelte lover som følge av EØS-avtalen.

Ot.prp. nr. 13 (1999-2000)

Om lov om endringer i lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. (arbeidsmiljøloven) og lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. (allmenngjøringsloven).

Ot.prp. nr. 44 (2001-2002)

Om lov om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven).

Ot.prp. nr. 22 (2003-2004)

Om lov om finansiell sikkerhetsstillelse.

Rettspraksis

Rt. 1931 s. 1185 (Thamsdommen).

Rt. 1985 s. 1319.

Rt. 2001 s. 900.

Rt. 2009 s. 1537 (Bokhandlerdommen).

Rt. 2011 s. 531 (Krigsforbryterdommen).

HR-2016-1251-A.

LF-2018-123987.

Forelesning

Cordero-Moss (2019)

Giuditta Cordero-Moss. Forelesning i internasjonal privatrett (JUS5280). Oslo, 23. september 2019.

Internasjonale rettskilder

Modellov

UNCITRAL-modelloven

UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006

https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration hentet 20.04.2020.

Voldgiftsregler

UNCITRAL Arbitration Rules (as adopted in 2013)

<https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/uncitral-arbitration-rules-2013-e.pdf> hentet 13.05.2020.

SCC Arbitration Rules 2010

<https://sccinstitute.com/media/293618/skiljedomsregler-eng-arb-2010.pdf> hentet 15.04.2020.

LCIA Arbitration Rules (2014)

https://www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2014.aspx
hentet 15.04.2020.

UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016

<https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016>
hentet 27.04.2020.

ICC Rules of Arbitration 2017

<https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/rules-of-arbitration/> hentet
15.04.2020.

Forordninger

For 593/2008/EF

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I)
[Sitert fra Lovdata.no].

For 1215/2012/EU

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse av retsavgørelser på det civil- og handelsretlige område (Bruxelles 1)
[Sitert fra Lovdata.no].

Konvensjoner

Haag-konvensjonen 1955

Konvensjon om den lov som skal gjelde for kjøp av løsøre når kjøpet har internasjonal karakter, Haag 15. juni 1955
[Sitert fra Lovdata.no].

New York-konvensjonen

Overenskomst om anerkjennelse og fullbyrdelse av utenlandske voldgiftsavgjørelser, New York 10. juni 1958
[Sitert fra Lovdata.no].

European Convention

European Convention on International Commercial Arbitration of 1961 Done at Geneva, April 21, 1961 United Nations, Treaty Series, vol. 484, p. 364 No. 7041 (1963-1964) https://www.trans-lex.org/501600/ /european-convention-on-international-commercial-arbitration-of-1961-european-commission-for-europe/#head_6 hentet 18.05.2020.

Romakonventionen

Konvention om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser åbnet for undertegnelse i Rom den 19. Juni 1980/*Konsolideret udgave CF 498Y0126(03) *
<https://op.europa.eu/sv/publication-detail/-/publication/22cc5c49-2b36-4962-aa60-e928a52efa66/language-da> hentet 21.05.2020.

Luganokonvensjonen

Konvensjon om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, vedtatt i Lugano 30 okt 2007
[Sitert fra Lovdata.no].

Rettspraksis

Sag C-126/97 Eco Swiss China Time Ltd mod Benetton International NV.

ECLI:EU:C:1999:269
[Sitert fra Lovdata.no].

Sag C-381/98, Ingmar GB Ltd mod Eaton Leonard Technologies Inc.

ECLI:EU:C:2000:605
[Sitert fra Lovdata.no].

Diverse

List of Contracting States

<http://www.newyorkconvention.org/list+of+contracting+states> hentet 04.05.2020.

Status: UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006

https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration/status hentet 20.04.2020.

UNCITRAL 1958 New York Convention Guide

http://newyorkconvention1958.org/pdf/guide/2016_Guide_on_the_NY_Convention.pdf

hentet 16.04.2020.

Utenlandske rettskilder

Lover

LUSK

Lag (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar [OPPHEVET] [Sverige].

.

Skiljeförfarandelag

Lag (1999:116) om skiljeförfarande [Sverige].

The 2011 French Arbitration Law

Code of Civile Procedure, Book IV, Arbitration. Decree No. 2011-48 of 13 January 2011 [Frankrike]

https://sccinstitute.com/media/37105/french_law_on_arbitration.pdf

hentet 20.04.2020.

The Dutch Arbitration Act

The Arbitration Act, Code of Civil
Procedure, Book IV, 1 December 1986, as
amended 1 January 2015 [Nederland]
[https://www.nai-
nl.org/downloads/Book%204%20Dutch%20CCP
v2.pdf](https://www.nai-nl.org/downloads/Book%204%20Dutch%20CCPv2.pdf) hentet 20.04.2020.

Rettspraksis

Victrix S.S. Co., S.A. v. Salen Dry Cargo A.B., 825 F.2d 709 (C.A.2 (N.Y.),1987)
(United States Court of Appeals)

[Sitert fra Westlaw Next].

TMR Energy Ltd. v. State Property Fund of Ukraine, 411 F.3d 296 (C.A.D.C.,2005)
(United States Court of Appeals)

[Sitert fra Westlaw Next].

Norsk Hydro ASA v Ukraine, Dom 27.12.2007 i sak T 3108-06 (Svea hovrätt)

<https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw7724.pdf> hentet 16.04.2020.

Dallah Real Estate & Tourism Holding Co v Pakistan, [2008] EWHC 1901 (Comm), 2008
WL 2976616 (High Court of Justice Queen's Bench Division Commercial Court).

[Sitert fra Westlaw UK].

Dallah Real Estate & Tourism Holding Co v Pakistan, [2010] UKSC 46, 2010 WL 4276039
(Supreme Court) [Sitert fra Westlaw UK].